
NEDSLAG NORGE

MAKERSPACES

RAPPORT FRÅN BOK & BIBLIOTEK

08:2013

Biblioteksbladet

Alla talar om läsning – men vem gör nåt?

Det var en fråga som dök upp flera gånger i seminarierummen under Bok & Bibliotek.

Ganska mycket görs, skulle jag säga, inte minst på biblioteken som har en mångårig tradition av att arbeta läsfrämjande, både i biblioteken och utanför via uppsökande verksamhet och samarbeten med barnavårdscentraler, förskolor och fritidshem. Bibliotekens kreativitet när det gäller litteraturförmedling – både till barn och vuxna – är omvittnad liksom förmågan att testa nya grepp som även involverar sociala medier och den digitala världen. Därtill är (folk)bibliotekarierna en yrkesgrupp som läser otroligt mycket, 3-4 timmar i veckan. Det är långt över genomsnittet, enligt Magnus Persson, professor i litteraturvetenskap vid Malmö högskola som i samarbete med Region Halland är involverad i projektet "Fördjupad syn på skönlitteratur". Han jämför tex med pedagogerna där var åttonde lärare aldrig läser skönlitteratur...

Mer läsfrämjande verkstad lär det nu bli med ny bibliotekslag och litteraturpropositionens visserligen alldeles för lilla summa pengar till Kulturrådet för strategiska läsfrämjande ändamål på nationell nivå.

Frågan om stadigt sjunkande läsförmåga hos unga har kunnat följas under flera år men den aktualiseras i samband med Litteraturutredningens betänkande Läsandets kultur där man med emfas framhöll allvaret i situationen och de åtgärder som krävs för att stärka läsfärdigheten hos unga men även – och det är viktigt – motivationen och lusten till att läsa. Det var inte precis någon one-shot-satsning som man från utredningens sida föreslog utan ett läsluft för Sverige med långsiktiga konkreta åtgärder

och med noggrann uppföljning av förändringar och mål uppnådda under en femårsperiod. För att säkerställa detta föreslogs en parlamentarisk beredning med uppdrag att följa utvecklingen och med mandat att föreslå ytterligare åtgärder om så skulle behövas. Vikten av att arbeta sektorsövergripande och över flera politikområden betonades – detta är en angelägenhet för hela samhället.

Riktigt den tyngden fick inte litteraturpropositionen och man kan fråga sig varför? Inser man inte allvaret? Eller är det som vanligt en fråga om pengar? I det sammanhanget – och med tanke på att utbildningsdepartementet satsar 300 miljoner totalt under fyra år på fortbildning för lärare inom läsning och skrivning – kan man också fråga sig varför inte departementen mer samstämmigt marknadsför sina åtgärder på området? Det hade ju gett lite tyngd åt hela paketet.

På flera av mässans biblioteksrelaterade seminarier var samarbete mellan departementen något som uttryckligen efterlystes både vad det gäller åtgärder för att vända den negativa trenden med sjunkande läsning och läsförståelse och i fråga om nationella strategier på biblioteksområdet.

Litteraturpropositionen betonar bibliotekens roll för det läsfrämjande arbetet och bibliotekslagen kommer av allt att döma att tydligt betona bibliotekens roll för litteratur, bildning och litteraturförmedling. Det läsfrämjande arbetet blir på sätt och vis lagstadgat och något som biblioteken blir ålagda att göra. Som en konsekvens tror jag att kvalitetsbegrepp och urvalsprocesser är två saker som kommer att diskuteras mycket runt om på biblioteken framöver. Sedan gäller det att hålla diskussionen om läsningens betydelse levande på flera nivåer lång tid framöver – för detta är ingen quick fix.

Postadress

Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress

World Trade Center, D5,
Klarabergsviadukten 70 eller
Kungsbron 1,
Stockholm
Tel. 08-545 132 30
Fax 08-545 132 31

Biblioteksbladets hemsida
www.biblioteksbladet.se

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:- för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:-). Övriga betalar 550:- (Sverige), utanför Sverige, 700:-

Ansvarig utgivare Chefredaktör

Henriette Zorn 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form:

Paolo Sangregorio

Omslag:

Paolo Sangregorio
Redaktionen förbehåller sig
rätten att korta och redigera
manus. För obeställt material
ansvaras ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 55
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset,
Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksförening är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen. Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den 14 oktober.

Den här tidskriften är ts-kontrollerad.

UR INNEHÅLLET:

- 4 Nedslag Norge. *Torbjörn Tenfält*
- 11 KB skär ned. *MarieLouise Samuelsson*
- 14 Budget- och litteraturpropositionen. *Henriette Zorn*
- 16 Makerspaces – rum för skaparna. *Tobias Carlsson*
- 32 Intervju: Margareta Berg. *Åsa Ekström*

AVDELNINGAR

- 35 Kommentar
- 37 Utblick
- 38 Månadens uppsats
- 39 Krönika
- 40 Recensioner
- 47 Aktuellt från sb
- 51 Kalendarium

Tänk klart

så syns du mer!

Några av årets bästa exponeringsnyheter är genomskinliga. Det gör att de framhäver det de ska visa så mycket bättre. Som böcker eller andra medier. **Cube Exponeringshållare** är gjorda för att hänga på vägg och tillverkade i kraftig akryl med fantastisk detaljfinish. Allt för att ge bästa finish åt det du vill exponera. Se mer på www.eurobib.com!

6726 Cube Exponeringshållare I

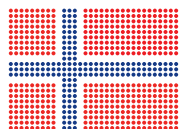
6727 Cube Exponeringshållare II

6725 Cube Exponeringslist

Eurobib
direct

**NEDSLAG:
NORGE**

Ett steg i rätt riktning – Norge mot en e-bokslösning

FOTO: MAGNUS HARTMAN

Snart får man lämna de provisoriska lokalerna under ett köpcentrum i centrala Hamar.

Beskedet från förläggarna får de norska biblioteken att tro på en digital framtid. Bibliotekschefen i Hamar ser fram emot att snart kunna erbjuda både nya moderna lokaler och en modell för utlåning av e-böcker.

AV **TORBJÖRN TENFÄLT**

BIBLIOTEKSCHEFEN **BERIT BORDEN** längtar efter att få lämna de provisoriska lokalerna under ett köpcentrum i centrala Hamar. Om några månader kan hon och hennes personal på cirka 15 personer hälsa låntagarna välkomna till ett toppmodernt bibliotek i det nya kulturhuset hundra meter längre bort på Torggatan.

– Då hoppas vi på ökad utlåning och fler besökare, säger Berit Borden.

På det nya biblioteket får besökarna tillgång till ett tjugotal datorer – en fördubbling jämfört med idag. De digitala förutsättningarna blir även bättre på lånesidan sedan flera frågetecken rätats ut kring hanteringen av e-böcker och e-lån.

Under våren gav de segslitna förhandlingarna mellan Den norske Forleggerforening och Norsk Bibliotekforening äntligen resultat. Under en e-bokskonferens i Bergen i april meddelade förlagens branschorganisation att den kommit överens om en lösning med sina medlemmar.

Viktigast var att förlagen nu accepterar att leverera e-böcker till sammanslutningar av flera bibliotek. Modellen ska säkra bibliotekens samhällsansvar och samtidigt bidra till att utveckla den kommersiella marknaden för e-böcker. Ett inledande försök till utgången av 2015 ska förhoppningsvis bli grunden för en permanent lösning.

– Ett steg i rätt riktning, sa Bibliotekforeningens ordförande Ingeborg Rygh Hjorthen när hon kommenterade beskedet.

Tekniska lösningar börjar också komma. Vintern 2012 lanserade Deichmanske bibliotek i Oslo en app som hittills omfattar ett par hundra titlar. Men modellen har väckt kritik då det försök biblioteket sjösatt bara omfattar låntagare som bor i Oslo kommun. Norsk Bibliotekforening kräver att Deichmanske, som är Norges största folkbibliotek, öppnar för alla som är registrerade vid biblioteket att låna e-böcker, oavsett var de bor.

En annan uppmärksammas lösning är den som fylkesbiblioteket i Troms i norra Norge har utvecklat. Tillsammans med sina folkbibliotek har det träffat ett avtal med Biblioteksentralen, som gör att låntagarna kan sitta hemma och låna e-böcker från bibliotekets webbsida.

Det går att låna fyra titlar åt gången, lånetiden är 21 dagar. När lånetiden är passerad försvinner lånet automatiskt. Lånet kan varken avslutas tidigare eller förlängas.

Hamar bibliotek ska nu välja en teknisk lösning tillsammans med fylkesbiblioteket och de övriga kommunerna i Hedmark.

– Folk har börjat skaffa läsplattor och köper böcker, så nu vill de också kunna låna digitalt. Jag är helt säker på att det här är en överlevnadsfråga för biblioteken och för att vi ska få kunder i alla åldersgrupper, säger Berit Borden.

Det pågår en nationell diskussion om vem som ska ta ansvar för den tekniska infrastrukturen. Nationalbib-

lioteket vill inte för tillfället, men kan tänka sig att göra det senare. Än så länge tar varje fylke (län), eller flera bibliotek i samverkan, ansvaret.

Kulturhuset i Hamar, som har fasader i glas och kostar omkring 700 miljoner norska kronor att bygga, ska också innehålla biograf, teater, kulturskola, ett ungdomskulturcentrum och mycket annat. Interiörer i trä och jordnära färger får förhoppningsvis besökarna att vilja tillbringa mycket tid i byggnaden.

– Biblioteken spelar inte minst en viktig roll för människor som kommer nya till Norge. Där finns både litteratur på deras eget språk och på det nya som de behöver lära sig, säger Berit Borgen.

Tidigare delade Fylkesbiblioteket i Hedmark lokaler med Hamar bibliotek, men nu håller bibliotekschefen Karianne A. Aam och hennes fyra medarbetare till i fylkeskontoret några kvarter därifrån. I samband med flytten fördes också fylkets boksamling över till Hamar bibliotek.

Ett av fylkesbibliotekets uppdrag är att organisera folkbibliotekens samarbete om fjärrlånen. Några fylken löser det genom att behålla sina böcker och låta dem användas av alla bibliotek. Andra, som likt Hedmark inte längre har någon egen boksamling, hjälper till att transportera böcker och medier mellan de olika biblioteken.

– Vi koordinerar lånesamarbetet i fylket, men vår viktigaste uppgift är att jobba tillsammans med våra bibliotekarier i projekt som utvecklar bättre bibliotekstjänster, säger Karianne A. Aam.

Hedmark fylke består av 22 kommuner och lika många folkbibliotek. Dessutom har fylket ansvaret för 14 bibliotek i gymnasieskolorna.

– Vi vill behålla ansvaret för skolbiblioteken. De är mycket viktiga för att vi ska kunna rekrytera nya låntagare och de är lika beroende av att få tillskott på kurser och arrangemang som folkbiblioteken.

Särskilt de mindre folkbiblioteken vill ha mycket samarbete och deltar gärna i olika projekt tillsammans med fylkesbiblioteket.

– Vi är ofta med och skapar projekt och söker pengar tillsammans med biblioteken. Men de kan också söka medel hos oss, säger Karianne A. Aam.

Regeringen medgav i början av mars att de norska biblioteken under lång tid varit styvmoderligt behandlade och att de inte har fått tillräckligt med ekonomiska resurser. I samband med att en ny kulturutredning presenterades lovade kulturministern att ta bibliotekens behov på större allvar.

– De fina orden är i alla fall där, säger Karianne A. Aam.

Bibliotekens framtid har debatterats en hel del i ►►

Bibliotekschefen Berit Borgen och hennes personal kan snart flytta in i splitter nya lokaler i Hamar.

► media de senaste åren och rösterna för att stärka dem har blivit fler. Även i valkampanjen inför stortingsvalet i september märktes det att bibliotek och boklån är ett ämne som engagerar.

I somras uppmanade Ingeborg Rygh Hjorthen norrmännen att kräva av sina lokala politiker att satsa på biblioteken som en viktig grund för demokratin. I en krönika i tidningen Aftenposten hälsade hon politikererna att de alltid har ett val och att det är idioti att dra ner på anslagen till biblioteken:

– I Norge har vi råd med både bra bibliotek, sjukhusbäddar och konstgräsplaner.

Hon krävde också att regeringen satsar på en nationell plan för att stärka de norska folkbiblioteken. I mitten av augusti blev hon delvis bönhörd när kulturdepartementet i sin rapport Kulturløftet slog fast att regeringen ska ta fram en nationell strategi för biblioteken.

Karianne A. Aam tror att pressen på beslutsfattarna till slut ändå kan leda till något positivt.

– Många har länge varit väldigt medvetna om att biblioteken har dåliga ekonomiska förutsättningar, säger hon. ■

– Vår viktigaste uppgift är att jobba tillsammans med våra bibliotekarier i projekt som utvecklar bättre bibliotekstjänster, säger Karianne A. Aam, länsbibliotekarie i Hedmark.

FAKTA

Nasjonalbiblioteket i Oslo har utvecklingsansvar för folkbiblioteken och universitets- och högskolebiblioteken. Det fördelar projektmedel, samlar in statistik och anordnar kompetensutveckling.

I Norge finns en ramlag som slår fast att alla kommuner ska ha bibliotek och att det ska finnas ett organiserat samarbete mellan folk- och skolbibliotek. Biblioteken ska främja upplysning, utbildning och annan kulturell verksamhet. Lagen anger också att det ska finnas fylkesbibliotek i alla fylken (län). Några av de 20-talet fylkesbiblioteken har egna boksamlingar, men många har lämnat över sina böcker till folkbiblioteken.

Fylkesbiblioteket i Hedmark fungerar som ett utvecklings- och kompetenscenter för 22 folkbibliotek och 14 skolbibliotek i vidaregående skolor (gymnasiet).

Fylkesbiblioteket utvecklar bibliotekstjänster, koordinerar länssamarbetet mellan biblioteken och spelar en viktig roll i arbetet med att organisera fjärrlån. Det ger också råd till stat, fylken och kommuner i biblioteksfrågor.

NBF 100 år

I ÅR firar Norsk Bibliotekforening 100 år. Det var den 23 oktober 1913 som den norska biblioteks-föreningen grundades i Stavanger. Det kommer att firas på själva födelsedagen med en stor jubileumskonferens i Oslos Litteraturhus och en festkväll på Gamle Logen. Men redan den 10 januari i år öppnades jubileumsåret officiellt i samband med att priset för Årets bibliotek 2012 delades ut till Lom folkebibliotek. Det blev också startskottet för en mängd aktiviteter – också politiska – som syftar till att sätta fokus på Norges bibliotek under hela 2013.

Enligt NBF handlar inte jubileumsåret om att klappa sig själv på axeln och se tillbaka – även om det blir en hel del sådant också (på Bibliotekshistorie.no samlar man textmaterial och berättelser om norska bibliotek). Först och främst vill man fira biblioteken över hela landet.

Det gör man bl a genom Biblioteksstafetten som passerar bibliotek i hela Norge (se även sid 10). Syftet är att synliggöra biblioteken och visa på mångfalden av bibliotek och allt bra som görs på dessa. Stafetten startade den 21 februari på Årets bibliotek: Lom folkebibliotek. Nationalbiblioteket har producerat en digital utställning med fokus på bibliotekshistoria och demokratisk delaktighet som kan beställas och användas i alla bibliotek. För att slå ett slag för biblioteken som debattföra har NBF och Språkåret 2013 avsatt 200 000 norska kronor som biblioteken kan söka för att anordna debatter om språk, lika tillgång, ytt- randefrihet och demokratisk delaktighet.

Marte Vatshelle Salvesen som arbetar som koordinator för Jubileumskonferensen berättar att konferensen kommer att gå under temat "Bibliotek och delaktighet" med fokus på hur bibliotek främjar deltagande på olika nivåer och mellan olika grupper. Kronprinsessan Mette-Marit kommer att öppna konferensen som pågår mellan klockan 10–15. IFLA:s ordförande, Sinikka Sipilä, finns med som en programpunkt där hon ska tala om hur starka bibliotek = starka samhällen.

– På kvällen blir det stor fest med tal, underhållning, god mat och trevliga människor. Programmet för festen är hemligt – vi vill att det ska vara en överraskning, säger Marte Vatshelle Salvesen.

BBL:s branschkollega Biblioteksforum uppmärksammar jubileumsåret med två extra tjocka nummer: nr 5 som redan är utkommen och ett kommande nr 6 där man kan anta att de festliga begivenheterna rapporteras. I dessa nummer sätter man strålkastarljuset på sin egen bibliotekshistoria och "både kända och mindre kända pionjärer och teman" utlovas.

CD-reparation från 82 öre! Vad kostar en ny skiva?

från
kr 1,63
per skiva

NYHET

VMI 2550i BUFFER. Nyhet i Sverige!

Liten och effektiv maskin till ett revolutionerande lågt pris! Reparerar alla typer av skivor, inkl. Blu-ray/PS3. Med den patenterade bufferteknologin OptoClear™. Marknadens billigaste professionella maskin, helt fri från kvalitetskompromisser. Klarar upp till ca 50 skivor per dag. Reparationstid per skiva ca 1-2 minuter.

Reparationspris per skiva från SEK 1,63

från
kr 0,82
per skiva

NYHET

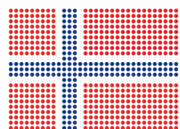
VMI HYBRID. Nyhet i Sverige!

Enklare blir det inte! Kompakt och ljudsvag maskin med den helt nya teknologin Hydro-Optic Polishing. Perfekt för placering på biblioteksdiskar. Lätt att använda och mycket billig i drift. Reparerar t.o.m. djupa repor på alla typer av skivor (även Blu-ray/PS3). Klarar upp till ca 100 skivor per dag. Reparationstid per skiva från 30 sek.

Reparationspris per skiva från 82 öre

Våra två nya och revolutionerande VenMill slipmaskiner för CD/DVD-skivor är så användarvänliga att alla kan lära sig hur man gör. Det är bara att lägga i skivan och trycka på start. Varje skiva kommer ut ren, torr och redo att lånas ut igen. En vanlig CD kan repareras upp till ca 200 gånger. Kontakta oss idag för mer information eller gå till www.sundsound.dk

**NEDSLAG:
NORGE**

Skolbiblioteken behöver stärkas

Norsk Bibliotekforening har skrivit brev till nästan 3 000 rektorer för att få dem att satsa på bra skolbibliotek.

AV **TORBJÖRN TENFÄLT**

FOTO: MAGNUS HARTMAN

ASE OLSEN ÄR en raritet – bara tre av tio norska skolbibliotek har en professionell skolbibliotekarie. Tack vare henne är pojkarna på Ajer ungdomsskole snart lika bra som flickorna på att läsa och skriva.

Eleverna slinker ut och in i biblioteket i Ajer ungdomsskole i utkanten av Hamar, drygt tio mil norr om Oslo. Några letar efter fakta till någon arbetsuppgift, andra bläddrar förstrött under rasten.

– Jag håller mig uppdaterad på aktuella ungdomsböcker och förnyar hela tiden utbudet, säger Åse Olsen.

I Norge är kommunerna inte tvungna att anställa skolbibliotekarier och utbildad personal finns därför bara i 30 procent av biblioteken. För att få en ändring till stånd har Norsk Bibliotekforening skrivit brev till

nästan 3 000 rektorer för att få dem att inse att en satsning på bra skolbibliotek främjar skolan som helhet.

Samtidigt pågår redan en del försök att stärka biblioteken. Ajer ungdomsskole deltar sedan ett par år tillbaka i ett utvecklingsprojekt som drivs av universitetet i Agder i södra Norge.

– Vi försöker få fler pojkar att bli intresserade av böcker och läsa mer, säger Åse Olsen.

Extra lästräning för pojkarna i årskurs 9 har gett resultat. I åttan läste pojkarna märkbart mycket sämre än flickorna, men i nian är skillnaden mindre.

– Projektet med läsegrupper här i biblioteket har lyft de svagaste pojkarna, konstaterar biträdande rektor Tom Zachariassen.

Han försöker få lärarna att så ofta som möjligt ta

Åse Olsen sadlade om från frisör till bibliotekarie. Nu hjälper hon eleverna i Ajer ungdomsskole att upptäcka litteraturen.

Skolbibliotekarier och lärare måste samarbeta mycket tätt, menar Joron Pihl, professor på lärarutbildningen vid Oslo universitet.

kontakt med biblioteket för att bredda undervisningen.

– Lärarna behöver på ett tidigare stadium se vad biblioteket kan hjälpa dem med, säger han.

Joron Pihl, professor på lärarutbildningen vid Högskolan i Oslo och Akershus, vill också se ett mycket tätt samarbete mellan skolbibliotekarier och lärare. Bibliotekarierna bör veta hur de olika klasserna är sammansatta för att kunna träffa rätt i förmedlingen av litteratur till eleverna.

Hon har i många år varnat för de konsekvenser som kan följa av skolbibliotekens skiftande kvalitet.

– Det borde stå i skollagen att alla barn har rätt till ett bra utrustat skolbibliotek med en fackutbildad bibliotekarie. Om det inte finns en bibliotekarie där och vägleder eleverna, fungerar inte skolbiblioteket.

Skolan ska utveckla myndiga samhällsmedborgare som kan tänka själva och göra egna värderingar, understryker Joron Pihl. Förutsättningarna för det ökar när barn och unga upptäcker böckernas värld.

– Den demokratiska potentialen av att använda biblioteken i undervisningen är väldigt stor.

Hon konstaterar att skolbiblioteket också är en social plats där bibliotekarien kan hjälpa en grupp elever att få en kollektiv upplevelse, till exempel i samband med läsning.

– Många barn uppsöker bibliotek för att de kan göra något tillsammans med andra där. Något som inte är styrt av en lärare, säger Joron Pihl. ■

Thea Mikkelsen och Amalie Zedell får hjälp i skolbibliotekets datasal av biträdande rektor Tom Zachariassen.

Många sökande till chefstjänsten

17 HAR sökt tjänsten som chef för Deichmannske bibliotek efter Liv Sæteren. Ansökningstiden gick ut den 15 augusti. Av de sökande är 11 kvinnor och 6 män. 4 har valt att vara anonyma. Av de 13 som valt att stå med sitt namn är två kandidater bibliotekarieutbildade, skriver norska Bibliotekarforbundet på sin hemsida.

Bibliotekarforbundet är ett fackförbund och organiserar cirka 1 700 medlemmar.

Det två utbildade bibliotekarierna som har sökt ses båda som mycket starka kandidater. Det är Live Rasmussen som idag är bibliotekarie och chef för Science biblioteket vid universitetet i Oslo. Hon sitter i bibliotekets ledningsgrupp. Hon utexamine-rades från Statens bibliotek- og informasjonshøgskole 1990, och har varit anställd vid universitetet i Oslo.

Synnøve Standaleid er idag sektionschef vid norska NRK, med ansvar för forskningscentrum som är en vidareutveckling av NRK bibliotek. Hon har tidigare arbetat på Oslo stadsbibliotek. Synnøve Standaleid har också hon bibliotekarieutbildning från Statens bibliotek- og informasjonshøgskole.

Vem som än blir chef så får hen mycket att göra med att få det nya Deichmannske huvudbiblioteket i Bjørkvika på plats samtidigt som biblioteksservicen i hela Oslo ska utvecklas ytterligare. **HZ**

Lnu.se

Läs kursen Den nya bibliotekspolitiken 15 hp, start vt-14

Kursen ger en översikt över aktörer och politiska strukturer med relevans för det svenska biblioteksväsendet, med särskilt fokus på samtida informations- och kulturpolitik, samt hur man kan tolka bibliotekens demokratiska uppdrag.

Förkunskapskrav: kandidatexamen i Biblioteks- och informationsvetenskap eller motsvarande.

Ort: Växjö

Studietakt: 25%, distans

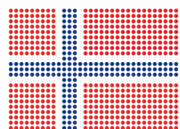
Kursperiod: v04/14 - v03/15

Anmälningskod: LNU-57755

Kontaktperson: sara.ahlryd@lnu.se

Sök på
Antagning.se

Linneuniversitetet
Kalmar Växjö

NEDSLAG: NORGE

Ett lyft utan budget

I AUGUSTI i år lanserade det norska kulturdepartementet, dvs den dåvarande regerande rödgröna koalitionen, det så kallade Kulturløftet – Kulturløftet – i vilken regeringen drog upp riktlinjerna för den framtida kulturpolitiken.

Det mest påtagliga resultatet i Kulturløftet för bibliotekssektorn är ett löfte om en nationell biblioteksstrategi. Vidare talar man om att stärka folkbibliotekens förmedlande roll samt att säkerställa att bibliotekens utbud är gratis.

De ekonomiska insatserna beskrivs däremot i ganska vaga termer, det talas lite luddigt om "fortsatt tillväxt i kulturbudgeten".

Från Norsk biblioteksforenings (NBF) sida har man sagt att ambitionen i Kulturløftet är bra men att den måste följas upp med mera pengar. NBF har tidigare i höst propagerat för att det är dags för en biblioteksmiljard – dvs nationella investeringar i bibliotek både vad det gäller nya byggnader (här vill man ha räntefria lån), kompetensutveckling och digital utveckling. Biblioteken behöver inte bara utvecklingsmedel, utan pengar till mer permanenta åtgärder som digitala tjänster och e-böcker (nationellt system för förvärv och utlån av e-böcker). Det säger Sissel Merethe Berge, ny ordförande i NBF, i en intervju i det norska branschbladet Biblioteksforum.

Hon efterlyser alltså ekonomiska muskler men välkomnar förtydligandet i Kulturløftet om gratisprincipen på bibliotek, särskilt eftersom det i densamma också talas om "digital förmedling av konst, kultur och litteratur".

HZ

Öppen fråga

HUR BIBLIOTEKENS förutsättningar ändras av att det blir regerings-skifte i Norge är ännu en öppen fråga. Enligt norsk tradition ska regeringen presentera ett förslag till statsbudget för 2014 innan den avgår i mitten av oktober.

Høyres partiledare och valvinnare Erna Solberg deklarerade redan på valnatten att den nya borgerliga regeringen kommer att göra ändringar i budgeten, men sade inget specifikt om kulturområdet.

Karianne A. Aam, fylkesbibliotekschef i Hedmark, räknar med att den rödgröna regeringens Kulturløft kommer att ses över. När avgående kulturminister Hadia Tajik (Ap) presenterade lyftet (det tredje) tidigare i år innehöll det bland annat löften om att stärka bibliotekens roll och utveckla en nationell biblioteksstrategi.

– Jag tror att det kan bli ändringar i hur Kulturløftet utförs – om det utförs, säger Karianne A. Aam.

TT

BiblioteksGUIDE för webben

WAGNER

www.wagnerform.se

FOTO: MAGNUS HARTMAN

Bibliotekarien Marianne Larsen tog emot biblioteksstafetten när den anlände till Løten.

Landsomfattande stafett

NÄR BIBLIOTEKSSTAFETTEN kommer till Løten riktar den ljuset mot mångfalden inom norskt biblioteksväsende.

– Vi vet att vi spelar en viktig roll för det lokala kulturlivet, säger bibliotekarien Marianne Larsen.

Med sina cirka 7 500 invånare är Løten, ett par mil öster om Hamar, en av flera småkommuner i Hedmark. Folkbiblioteket ligger mitt i byn och en eftermiddag får det besök av Norsk Biblioteksforenings landsomfattande biblioteksstafett.

– Stafetten startade i februari och går genom hela Norge, berättar Marianne Larsen när hon visar det bokstöd med en lampa i, som utgör stafettpippen.

En handfull Løtenbor är på plats för att bese den lysande stafetten innan den far vidare. Slutmålet är Oslo dit den ska nå den 25 oktober, samma dag som Norsk Biblioteksforening firar sitt 100-årsjubileum.

Vid hyllorna med böcker om lokalhistoria letar Kjell Roger Kroken efter gamla bilder som han kan visa när sågverket Moelven Løten snart ska ha jubileumsfest.

– Företaget fyller hundra och jag sitter med i festkommittén. Jag går ganska ofta hit och vet att här finns en hel del material för oss, säger han.

Kjell Roger Kroken, 57, har bott i Løten hela sitt liv och tycker att biblioteket har stor betydelse för det lilla samhället.

– Jag brukar låna hörböcker också. Både till mig själv och till svärmor.

TT

Lässatsningar men KB blir utan

Inga nya pengar till KB, däremot drygt 15 nya miljoner till Kulturrådet för att få barn och unga att läsa. Utbildningsdepartementet aviserar en lässatsning i skolan och kultursamverkansmodellen tillförs ett nytt område men inga nya medel – det är några av nyheterna från kultur och utbildning i budgetpropositionen.

AV HENRIETTE ZORN

EN AV DE stora satsningarna i årets kulturbudget handlar om litteratur, läsfrämjande och språk riktat speciellt till barn och unga (se även litteraturpolitiska propositionen sid 22). Från och med 2014 tillförs Kulturrådet 15 miljoner kronor för läsfrämjande insatser på nationell nivå. De 15 miljonerna tillförs anslaget Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter. Samtidigt tar man en miljon från anslaget för omDispositionering till Konstnärsnämnden, som får i uppdrag att utarbeta ett förslag till hur ett internationellt utbytesprogram på litteraturens område kan utformas. Inspiration har man hämtat från konstområdet och succésagan Iaspis – Konstnärsnämndens internationella program för yrkesverksamma utövare inom bildkonst, design, konsthantverk och arkitektur.

Kultursamverkansmodellen, där nu samtliga län utom Stockholm ingår, tillförs inga nya pengar, tvärtom minskas anslaget från 2014 med 1,4 miljoner till följd av "omprioriteringar" som inte vidare preciseras. Däremot tillförs modellen ytterligare ett ändamål eller område inom ramen för statsbidraget till lokala och regionala kulturverksamheter, nämligen läs- och litteraturfrämjande verksamhet.

I den litteraturpolitiska propositionen som presenterades under mässan uttrycker man sig som följer: regeringen gör bedömningen att litteratur- och läsfrämjande från 2015 bör ingå som ett av de områden som kan tilldelas statligt stöd inom ramen för kultursamverkansmodellen.

Det totala anslaget till Bidrag till regional kulturverksamhet (där alltså modellen ingår) uppgår till drygt 1,3 miljoner efter pris- och löneomräkning. Inom ramen för anslaget ryms också utgifter kopplade till Kungliga bibliotekets samordningsuppdrag för det svenska biblioteksväsendet. 20–24

miljoner brukar det handla om som KB får disponera för arbetet med nationell överblick, främja samordning och samla statistik.

Överlag när det gäller kultursamverkansmodellen kan man bara återigen notera att mest medel inom ramen för modellen går till teater, dans, musik och museer (drygt 93%). Biblioteksverksamheten står för en andel om 2,5 % (2012).

Kungliga biblioteket som befinner sig i en pressad situation ekonomiskt och just är i färd med att gå in i förhandlingar om uppsägningar (se även sid 13) får inga

nya pengar men väl uppstramande markeringar och glada tillrop från regeringen: "Regeringen vill framhålla att KB främst är ett forskningsbibliotek med huvudsaklig uppgift att samla in, bevara och tillhandahålla material för forskning och högre utbildning. Regeringen ser positivt på hur KB arbetar med genomförandet av den nya lagen om pliktleveranser av elektroniskt material".

Det är i och för sig ingen hemlighet att Utbildningsdepartementet inte är någon vän av KB:s samordnande uppdrag för svenskt biblioteksväsende, vilket man väl härmed vill markera.

2013 uppgick KB:s anslag till 340 miljoner kronor. Man får ersättning för pris- och löneökningar men inget mer och landar på ett anslag på 346 miljoner kronor för 2014. En av de arbetsuppgifter som slukar allt större resurser är mottagande och bevarande av e-pliktmaterial och den svenska webben. 6 miljoner tillfördes 2013 för att hantera e-plikten. Inför årets budget hade KB äskat 13 miljoner kronor för att täcka avskrivningskostnader för investeringar i digital lagring. Investeringen sägs vara nöd-

vändig att genomföra för att myndigheten ska kunna genomföra sin lagstadgade uppgift att bevara insamlat material.

Niclas Lindberg, generalsekreterare i Svensk Biblioteksforening, säger i en kommentar till budgeten att "regeringen blundar för Kungliga bibliotekets ekonomiska behov" och att KB alldeles uppenbart är underfinansierat. Angående de 15 miljoner som anslås till läsfrämjande insatser på nationell nivå, anser han att dessa inte räcker för att vända den mångåriga negativa trend av sjunkande läsförmåga bland unga.

Ett av litteraturutredningens förslag handlade om en kompetensutvecklingsinsats kring läsning för lärare. Det förslaget återfinns nu i en lite egen tappning i regeringens budget. Regeringen bedömer att många lärare behöver kunskap om fler metoder för att kunna individanpassa undervisningen i större utsträckning och bättre stödja elevernas läs- och skrivutveckling. Därför har man för avsikt att ge Skolverket i uppdrag att genomföra en sådan kompetensutvecklingsinsats under perioden 2014–2018. Och pengar kommer

att avsättas för ändamålet: 15 miljoner kronor för 2014, 56 miljoner för 2015 och 2016, 93 miljoner för 2017 samt 46 miljoner för 2018. Inte illa!

Annat ur budgeten:

Svenska Filminstitutet får 10 miljoner 2014 och 30 miljoner 2015–2018 för att digitalisera svenskt filmarkiv.

Myndigheten för kulturanalys (MYKA) får ökat anslag med 3,6 miljoner årligen under perioden 2014–2016, för att bättre kunna utveckla den officiella statistiken på kulturområdet, bla återkommande kulturvaneundersökningar är föreslaget. För 2014 beräknas anslaget till drygt 15,8 miljoner.

Bibliotekszersättningen höjs 2014 med 4 öre till 1,41 kronor. För 2014 beräknas den totala ersättningen uppgå till 139 miljoner kronor.

Kronor och ören: Drygt 6,7 miljarder landade kulturbudgeten på 2013. 2014 ligger den på lite drygt 6,8 miljarder. ■

Märkliga släktingar i havet

Fjäderstjärna, mosaikormstjärna & kragollonmask!

Lär dig allt om sjöborrar, sjögurkor, sjöstjärnor och andra spännande arter i höstens nya bok.
Beställ boken här: www.nationalnyckeln.se

NATIONALNYCKELN
TILL SVERIGES FLORA OCH FAUNA

Maskeringssjögurka
Thyone fusus
Bild: Helena Samuelsson

”Jättetråkigt med nedskärningar”

Inga extra pengar, men väl en offentlig påminnelse om att KB ”främst är ett forskningsbibliotek”. Det blev regeringens budskap till ett KB som kämpar med en ny, bantad organisation, med att fylla nya ”strategiska mål” med innehåll samt att komma till rätta med konkreta brister som försummelser i pliktleveranser av tryckt material.

AV MARIELOUISE SAMUELSSON

– Om KB hade fått de 13 miljoner som vi åskade hade det inte blivit nödvändigt att minska organisationen med tjugo tjänster.

Det är riksbibliotekarie Gunilla Herdenbergs slutsats efter att regeringens budget presenterades, vilket skedde ungefär samtidigt som det inom KB inleddes förhandlingar om att banta antalet tjänster med tjugo, varav tio genom så kallad naturlig avgång.

Som BBL redan rapporterat på webben (och nu även i detta nummer) innehöll budgeten alltså inga extra pengar till KB, däremot tog utbildningsdepartementet tillfället i akt att understryka KB:s uppdrag: *”Regeringen vill framhålla att KB främst är ett forskningsbibliotek med huvudsaklig uppgift att samla in, bevara och tillhandahålla material för forskning och högre utbildning.”*

Som myndighetschef vet Gunilla Herdenberg att KB har att rätta sig efter både anslagna medel och uppdraget från regeringen.

Men det är givetvis inte samma sak som att vara helt nöjd, varken med budgetramar eller uppdragsbeskrivning:

– Vi hade kunnat undvika nedskärningar om vi fått de 13 miljonerna. Samtidigt är antalet tjänster som ska bort trots allt färre än vad jag befarade för något år sedan, då såg det snarare ut att handla om det dubbla, cirka 40 tjänster.

När det gäller det som regeringen ”vill framhålla” i budgeten hade riksbibliotekarien gärna sett en annan, utförligare skrivning:

– Vår främsta målgrupp är högre utbildning och forskare, men det är klart att vi hade önskat att departementet *också* hade skrivit att KB utvecklar och arbetar tillsammans med hela biblioteksväsendet.

Som BBL tidigare beskrivit (nr 2/2013) genomför KB en omorganisation, som bland annat innebär att forskningsavdelningen och LIBRIS försvinner som självständiga avdelningar.

Inför omorganisationen uttryckte Gunilla Herdenberg då förhoppningar kring den kommande processen och idag är hon tillfreds med vad som hittills åstadkommit, inte minst med de workshops som hölls.

– Det blev jättemånga workshops och de blev jättebra, det fanns ett enormt stort engagemang, medarbetarna var ambitiösa och påhittiga.

En av de frågor som Gunilla Herdenberg och övrig KB-ledning haft att hantera är en mångårig kritik mot ledningen, som framgått i medarbetarenkäter och i den externa konsultrapport som togs fram inför omorganisationen.

I rapporten talas bland annat om att ”ledningsgruppen påvisar en stor brist på ledarskap på organisationsnivå”, ”ett skyhögt otydlighetsindex” och att denna otydlighet bidragit till den bristande effektiviteten.

– Det som varit viktigt för att förändra – det har främst varit att jobba ihop den nya ledningsgruppen och där är jag väldigt nöjd, nu är vi sammansvetsade, säger Gunilla Herdenberg.

– Därmed inte sagt att det arbetet är färdigt. Två nya, Peter Krantz som CIO och Lars Ilshamar som chef för avdelningen för fysiska samlingar ska ju ansluta till ledningsgruppen.

Att det allmänt skulle råda missnöje och dålig stämning på KB är inget Gunilla Herdenberg känner igen, åtminstone inte mer än vad som kan förklaras av de kommande nedskärningarna.

– På golvet finns naturligtvis en oro, men kanske mer av en sorg över nedskärningarna, jag tycker förstås också att det är jättetråkigt att behöva minska antalet tjänster.

– Men, nej, jag får inte de signalerna – att det skulle vara dålig stämning. Jag tror också att många tycker att det ska bli väldigt spännande att arbeta med den nya organisationen och att vi ska bli *ett* KB.

Nedskärningar av tjugo tjänster sker alltså av ►►

FOTO: JENS GUSTAVSSON

– Det som har varit viktigt för att förändra – det har främst varit att jobba ihop den nya ledningsgruppen och där är jag väldigt nöjd, nu är vi sammansvetsade, säger Gunilla Herdenberg.

► ekonomiska skäl. 2016 ska KB stå på egna ekonomiska ben, det vill säga klara sig inom givna budgetramar med utrymme endast för ett blygsamt underskott.

Hur kommer nedskärningar av tjänster att ske, relaterat till den kompetens som måste finnas?

– Här måste vi ha ett väldigt starkt verksamhetsperspektiv. Vi hoppas på effekter av den nya organisationen som innebär att tidigare dubbelarbete försvinner, säger Gunilla Herdenberg, som också betonar att hon med hänsyn till pågående förhandlingar knappast kan kommentera nedskärningarna i detalj.

Till den nya organisationen hör att KB:s ledning fastställt nationalbibliotekets ”Uppdrag, vision och strategiska mål”. Uppdraget formuleras: ”Sveriges nationalbibliotek svarar för insamling och tillgång till fysiska och digitala medier till förmån för forskning och samhällsutveckling samt har nationell överblick och utvecklar biblioteksväsendet” och visionen är ”Fri information för framtida kunskap”. KB ska också arbeta enligt fem ”Strategiska mål”:

- 1 Vi säkerställer nationens berättelser för framtida generationer.
- 2 Vi är en drivande och nytänkande samverkanspart nationellt och internationellt.
- 3 Vi är en betydande aktör i det digitala samhället.
- 4 Vi arbetar för en ökad öppenhet i bemötande och tjänster.
- 5 Vi är EN hållbar organisation med engagerade medarbetare och ledare.

På frågan varför begrepp som, exempelvis, kulturarv och bevarande, inte återfinns i de formulerade målen svarar Gunilla Herdenberg att de ingår i första målet som handlar om att säkerställa ”nationens berättelser” för framtiden.

– Nu ska de strategiska målen brytas ned till operativa mål och då bli mer konkreta.

Vidare finns – vid sidan av formuleringarna av innehållet i de strategiska målen – konkreta problem som måste lösas av KB:s nya och framöver bantade organisation. Ett av de mer akuta är att se till att pliktleveranserna av tryckt material verkligen fungerar, vilket inte varit fallet under de senaste åren, präglade av intern turbulens och ekonomiska bekymmer.

– Det stämmer, vi är medvetna om att vi missar en hel del, säger Agneta Holmenmark, biträdande riksbibliotekarie.

Finns det en risk att externt och internt fokus på den

resurskrävande e-plikten gått ut över de traditionella pliktleveranserna av tryckt material?

– Man kan inte säga att vi har prioriterat ned pliktleveranserna, vi har alltid försökt att göra vårt bästa, men under det kända ekonomiska läget har pliktleveranserna av tryckt material påverkats.

Agneta Holmenmark tror dock på en positiv förändring i och med att medvetenheten om problemen med pliktleveranserna nu går ”från tanke till handling”. Detta genom att man i den nya organisationen inrättar ”tvärgående program”, varav ett med ansvar för pliktleveranserna i syfte att dessa ska ske också proaktivt.

– Vi måste aktivt gå ut till olika organisationer och stärka informationen till tryckerier om vad vi ska ha in men också om vad vi inte ska ha, säger Agneta Holmenmark.

– Jag har arbetat med pliktleveranser i hela mitt liv och är glad att förslaget om tvärgående program har landat väl i organisationen, så att vi kan komma till rätta med bristerna.

Den nya organisationen blir utgångspunkten för KB:s verksamhetsplanering för 2014, en organisation som enligt KB:s beslut alltså bygger på att tjugo tjänster försvinner med sikte på att KB, som förutnämnt, ska klara sig inom givna budgetramar 2016.

Enligt flera källor som BBL talat med finns intern kritik mot hur omorganisationen genomförs, exempelvis att man först beslutade om avdelningar och enheter istället för att börja med arbetsprocesser och mål för nationalbibliotekets verksamhet.

Det finns givetvis också oro över vilka konsekvenser neddragningarna av tjänster får för exempelvis hanteringen av e-plikten, men också inför hur KB:s verksamhet och identitet på sikt kan komma att påverkas av de senaste årens ekonomiska och organisatoriska kriser.

Med hänvisning till pågående förhandlingar vill de fackliga företrädarna inte låta sig intervjuas utan väljer istället att lämna följande kommentar:

”Vi förhandlar just nu med arbetsgivaren och kan inte uttala oss konkret om pågående process. SACO och ST kan dock säga att vi arbetar gemensamt för att kvalitetssäkra processen genom att granska beslutsunderlag och se till att arbetsgivaren följer lag och avtal. Ömsesidig transparens och dialog är nödvändig för konstruktiva förslag inför arbetsgivarens beslut i den fortsatta processen. Självklart hoppas både SACO och ST att inte behöva förhandla om uppsägning av kollegor och arbetskamrater.” ■

Gula hund i Lund

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET I LUND kunde tidigare i höstas packa upp en unik och omfattande donation. Det handlar om arkivet efter det produktionsbolag, AB Svenska Ord, som Hans Alfredson och Tage Danielsson bildade 1961. Även Hasse Alfredsons arkiv, AB Skrivstugan, som han skapade efter Tage Danielssons död, ingår.

– Vi har packat upp det och det är ett omfattande arkiv på gissningsvis en 12–15 hyllmeter, säger Birgitta Lindholm, 1:e bibliotekarie på UB i Lund.

Det är också hon som sett till att det nu har fått en hemvist i en miljö till vilken Hans Alfredson har en stark anknytning.

– I egenskap av den som tar kontakt för att få in arkiv till UB, hörde jag av mig till Hasse Alfredson och frågade om han inte kunde tänka sig att donera sina manuskript och allt sådant till Universitetsbiblioteket. Han bad att få fundera på saken och sedan fick jag ett besked från båda familjerna Alfredson och Danielsson att de gärna såg att materialet kom till oss, berättar Birgitta Lindholm.

Inom ramen för AB Svenska Ord producerade Alfredson/Danielsson sedemera revyklassiker som tex Gröna hund (1962), Gula hund (1964), Spader Madame! (1969), 88-öresrevyn (1970) och Glaset i örat (1973) och filmer som Att angöra en brygga (1965), Äppelkriget (1971), Släpp fångarne loss – det är vår! (1975), Picassos äventyr (1978) och Sopor (1981).

Efter Tage Danielssons död 1985, upplöstes Svenska Ord och Hasse Alfredson skapade ett eget bolag, AB Skrivstugan.

På UB har materialet – ett halvt sekel av svensk humor – nu packats upp och en provisorisk förteckning är gjord. Här finns förutom manuskript – ofta med marginalanteckningar och scriptakommentarer – även idéskisser, fotografier, programblad och pressklipp.

– Det mesta i arkivet är från 1960, -70 och -80-talen. Det finns lite grand från 1950-talet också. Och i bolaget Skrivstugan, där finns det som har gjorts av Hans Alfredson under de senare åren.

Enligt Birgitta Lindholm är nu planen att söka medel för att, i enlighet med de bägge familjernas önskemål, kunna digitalisera materialet. Det material som nu finns i pärmar, plastmappar och i buntar kommer till viss del att behöva läggas om för bättre bevarande. Sedan ska det så snart som möjligt göras tillgängligt för forskare att använda. Birgitta Lindholm utesluter inte heller att man kan visa delar av materialet publikt i form av utställningar eller liknande evenemang.

– Vi är naturligtvis jätteglada för att det här finns här och hoppas att det ska kunna användas bra i fortsättningen och i framtiden, när vi vet lite mer om det.

HZ

Geblood.nu
BLODGIVNING I SVERIGE

Vem ska stå som vinnare nästa år?

Christina Persson, bibliotekschef på Göteborgs stadsbibliotek, tar emot utmärkelsen i DiK:s monter på Bok- och biblioteksmässan 2013.

Anmäl nu!

ÅRETS BIBLIOTEK 2014

Kreativt, framåtsyftande och välorganiserat. Är det en beskrivning av ett bibliotek nära dig? Anmäl det då till tävlingen Årets Bibliotek. Alla slags bibliotek är välkomna. Motivera tydligt varför just ditt förslag ska vinna.

Frågor?

Kontakta Caroline Kejnemar,
e-post caroline.kejnemar@dik.se.

Anmäl på

www.dik.se/Arets-Bibliotek
Senast den 10 januari 2014.

DiK
DET KREATIVA FACKET

Makerspaces

rum för skaparna

Biblioteket som en plats för teknisk innovation och som arena för samarbete och forskning – Tobias Carlsson ger en introduktion till begreppet makerspaces och ger exempel på vad det kan vara.

AV TOBIAS CARLSSON

DE DANSKA BIBLIOTEKEN Aarhus och Roskilde har eller kommer under 2013 att satsa på att tillhandahålla resurser och lokaler dit allmänheten kan komma och utveckla sina tekniska idéer. Satsningen sker inom projektet Folkelab och under en tvåårsperiod vill man ta reda på hur folkbiblioteket kan bidra till medborgarnas lust att uppfinna genom att ge plats åt så kallade makerspaces.

Det du nu kommer att läsa ger dig en introduktion till begreppet makerspace och du kommer också att få ta del av några svenska exempel på bibliotek som arbetar aktivt med digitala kreativa rum men också hur man kan öppna biblioteket för nya målgrupper med lite annorlunda programverksamhet. Idén till att skriva om makerspaces fick jag när jag förra året läste om hur flera amerikanska bibliotek börjat göra plats i sina lokaler för människor som vill göra verklighet av sina tekniska idéer. Verksamheten skiljer sig åt mellan biblioteken – i vissa fall handlar det om digitala medialab med bildskannare och datorer med bildbehandlingsprogram och i andra fall om rum med mer avancerad teknisk utrustning som 3D-skrivare och laserskärare. Men gemensamt

är synen på tekniskt skapande som samhällsnyttigt och något som bör ha sin plats på folkbiblioteket.

En folkrörelse. Att skapa allsköns elektroniska apparater – allt från kretskortsförsedda kläder till satelliter i omloppsbana – har kanske aldrig varit så populärt som det är idag. Och aldrig så enkelt. En förklaring är att det med internets hjälp har blivit lättare att ta del av kunskapen som krävs. Det finns en mängd webbplatser och forum där man kan diskutera och få svar på sina frågor. Möjligheten att dela med sig av sin kunskap är också större – det är lätt att göra och ladda upp videoklipp där man förklarar hur man gått tillväga när man byggt sin manick. Dessa förutsättningar har gett liv åt en kreativ rörelse som under de senaste åren växt sig allt starkare. Rörelsens medlemmar kallar sig "makers" – skapare – och de arbetar inte sällan gemensamt i lokaler och verkstäder, så kallade "makerspaces".

För att göra verklighet av sin vision krävs i vissa fall dyr utrustning, tex 3D-skrivare, precisionsverk-

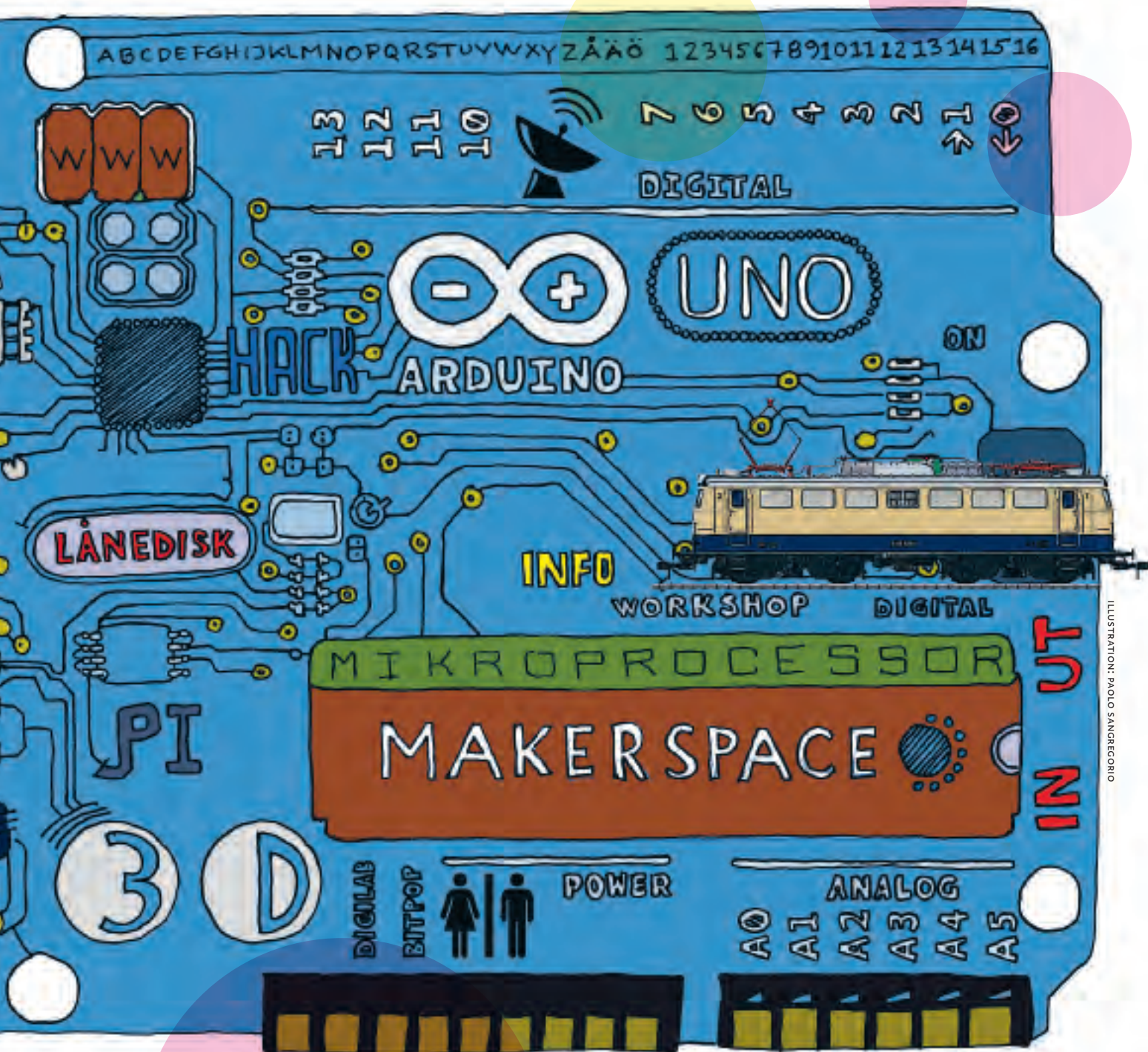

ILLUSTRATION: PAOLO SANRECONIO

”
Ett uttalat
syfte med
makerspace
är just att
lära ut och
att lära av
andra

tyg, laserskärare, lödkolvar och avancerad programvara, men i många fall också kunskap som man inte själv har. På ett makerspace kan man låna varandras verktyg och ta del av varandras expertis. Ofta finns många olika yrken representerade i ett makerspace: webbdesigners, konstnärer, ingenjörer, elektriker och programmerare. Alla kan vara med och bidra med just sin kunskap till medlemmarnas olika projekt. Ett uttalat syfte med makerspace är just att lära ut och att lära av andra, men även att främja digitala kulturella uttrycksformer.

Utrymmena eller verkstäderna kallas också "hackspaces" – då släktskapet med 1960-talets hackerkultur är tydlig. De första hackarna var studenter vid amerikanska universitet som Massachusetts Institute of Technology (MIT). MIT-studenterna arbetade med att utveckla program för stordatorer och på fritiden var de engagerade i en väldig modelljärnväg. När man skrivit ett bra program eller gjort en snillrik koppling i modelljärnvägen hade man gjort ett "hack" – man hade löst ett svårt problem med elegans. 1960-talets hackare och dagens gör-det-själv-hackare ska alltså inte blandas ihop med illvilliga lösenordsknäckare, samvetslösa virustillverkare eller kinesiska cyberkrigare, som media ofta brukar benämna hackare.

Arduino. Var kan man börja om man är nyfiken på att prova att laborera själv? Det krävs inte dyr utrustning för att komma igång med sin egen elektronikprototyp. På skrivbordet framför mig har jag ett blått litet kretskort som är fastskruvat på en grön skiva plast. Bredvid kortet sitter ett kopplingsdäck som låter mig koppla ihop olika komponenter utan att jag behöver använda några verktyg eller en lödkolv. Sladdar går kors och tvärs från kretskortet till olika platser på kopplingsdäcket. Jag har monterat två lysdioder, en gul och en grön. Mellan dem sitter ett relä, ett motstånd och en transistor. När jag slår på strömmen klickar reläet och får än den gula, än den gröna lysdioden att blinka.

Kort och komponenter har jag fått i ett startpaket för Arduino och experimentet jag beskriver har jag hittat på en blogg. Utvecklingsplattformen Arduino är så kallad öppen hårdvara. Kortets tekniska specifikationer är fria från patent och kan utnyttjas, tillverkas och utvecklas av vem som helst. Arduino Uno, som är den vanligaste modellen, består av en liten mikroprocessor, ett antal digitala in- och utgångar samt USB-ingång och strömkälla. Mikroprocessorn, som programmeras med ett specialutvecklat programspråk, reglerar in- och utgångarna och du kan få dem att både skicka och känna av spänning. På så sätt kan du styra olika elektroniska

komponenter så som du önskar. Det finns många exempel på projekt som man kan testa och det är enkelt och billigt att köpa de komponenter som krävs. Arduino började utvecklas 2005 i Italien under ledning av Massimo Banzi och David Cuartielles. Syftet var att göra det billigare för studenter att utveckla egna elektronikprototyper.

Folkelab i Danmark. På folkelab.dk kan man följa Aarhus och Roskildes bibliotek. Satsningen på "folkelab"-projektet är tvåårigt och är ett samarbete mellan biblioteken i Aarhus och Roskilde samt Aarhus och Roskilde universitet. Det tar fasta på folkbiblioteket som mötesplats och centrum för kunskap och information, men också som arena för samarbete och forskning. Så här förklaras syftet med projektet: "Genom experimenter med metoder og tilgange til Folkelaboratorier i og med biblioteker konkretiseres bibliotekernes kompetencer som facilitator i rummene. Projektet kombinerer forskning, alternative miljøer, partnerskaber og bibliotekernes nye performative rum."

Aarhus bibliotek vill skapa rum för olika samsarbetsformer, tex co-working spaces. Louise Overgaard, teamleader på huvudbiblioteket i Aarhus, talar om "The Library of the future" där folkbiblioteket är en plats för inspiration, lärande, möten och skapande. I en aktiv process blir biblioteksanvändaren både skapare och deltagare.

DigiLab i Gävleborgs län. Sverige har inte kommit riktigt lika långt som Danmark, men tanken på biblioteket som en plats för teknisk innovation finns.

Ann Östman är bibliotekskonsulent med inriktning IT/medieutveckling vid Länsbiblioteket i Gävleborgs län. Hon berättar om sin satsning för att genom relativt enkla medel skapa en digital verkstad kallad DigiLab. Syftet med DigiLab är att utbilda och inspirera – dels för att visa bibliotekspersonal i länet vad man själv kan göra med relativt enkla medel, dels för att ytterligare möjliggöra för allmänheten att få prova ny teknik på biblioteken.

– En ambition är att visa hur man skulle kunna sätta upp en liknande verksamhet på ett enkelt sätt på sitt eget bibliotek – allt efter behov. Det ska vara enkelt att genomföra och vi kommer inte att satsa på dyr programvara, utan använder det som finns inbyggt samt kompletterar med lämpliga appar, säger Ann Östman.

DigiLab är ett rum utrustat med höj- och sänkbara bord, stolar och skrivbord. Här finns surfplattor (Ipad och Samsung Galaxy Tab), projektor, filmkamera och stillbildskamera, läsplattor, en modern pc och utrust-

ning för ljussättning. Till Ipad-plattorna finns särskilda tillbehör, som stativ och mikrofoner, för att underlätta filmproduktion.

På frågan om hur hon fick idén till verksamheten säger Ann Östman:

–Tändande gnistan för mig blev när jag läste om hur man byggt ett digitalt medialab på Skokie Public Library i USA (om Skokie Public Library kan man läsa i Library Journal november 2011, min anm.). Konceptet i Skokie kändes öppet och lyhört, detta att flytta fram gränserna för vad ett bibliotek kan tänkas vara. En ny gren av folkbildningsträdet, helt enkelt!

Ann Östman driver också en Facebook-grupp: "Makerspaces, digitala lab och rum för skapande på bibliotek", för biblioteksfolk som är intresserade av makerspaces och relaterad verksamhet.

Bitpop i Eksjö. Det kallas också chipmusik, chiptoner eller egentligen "chiptunes" på engelska. Det är musik som skapas med äldre datorer och tv-spel och med de begränsade tekniska förutsättningar som dessa apparater har. Ljuden som kommer ur högtalarna präglas av pling, plipp och plopp, men enligt entusiasterna är detta ljuv musik. Bibliotekarien Lina Birgersson tog fasta på detta och bjöd in bitpopmusikern Anders Carlsson – i 8-bitsmusikerrets mest känd som Goto80 – till en workshop på sin dåvarande arbetsplats på Eksjö stadsbibliotek.

– Eksjö är en väldigt liten stad, så man får liksom roa sig själv. LAN, datorspel och tv-spel är populärt. Tänkte därför att en workshop om hur man gör musik med Commodore 64, Gameboy och en gammal tv kunde vara rätt. Med tanke på att bitpop är en smal genre kom det ovanligt många, 25 stycken, mestadels ungdomar. Det krävdes en del marknadsföring för att locka denna målgrupp till biblioteket, men med snygga affischer och lite övertalning kommer man långt, enligt Lina Birgersson.

– Jag tror inte man ska vara rädd för att prova smala ämnen på biblioteket. Biblioteket är för alla. Workshops som denna kräver ingen permanent utrustning utan utgår ifrån att besökarna kan ta med sig vad som behövs, säger hon.

Vaggeryd i framkant. I smäländska Vaggeryd är Lo Claesson bibliotekschef. När hon läste boken *Makers: Den nya industriella revolutionen* av Chris Anderson väcktes idén om ett eget makerspace i det integrerade gymnasie- och folkbiblioteket. Tillsammans med Rolf Claesson på gymnasieskolans industri- och teknikprogram försöker hon nu engagera det lokala näringslivet för att

”

Makerrörelsen präglas av ett starkt bildningsideal och det tycker jag utgör ett tydligt släktskap med bibliotekets verksamhet

få medel till att köpa in en professionell 3D-skrivare.

– Vi vill satsa på en professionell utrustning så att användarna får med sig kunskap som passar inom näringslivet och att de som vill framställa prototyper kan skriva ut dem med kvalitet, säger Lo Claesson.

Vaggeryds makerspace får en central plats i biblioteket. Hyllor flyttas upp en våning för att göra rum för verksamheten. Förutom 3D-skrivare ska det också finnas tillgång till Arduino-enheter samt den lilla datorn Raspberry Pi – men även Lego, en symaskin och datorer med särskilda programvaror. Vad som ska finnas mer är upp till besökarna.

– Biblioteket kan bidra till att förbättra samhället. Det gör vi idag genom att till exempel arbeta läsfrämjande. Att sprida kunskap om teknik, att stimulera teknikintresset hos barn och unga är en annan del av vad vi kan göra. Makerrörelsen präglas av ett starkt bildningsideal och det tycker jag utgör ett tydligt släktskap med bibliotekets verksamhet, säger Lo Claesson.

Det jag tycker är intressant med Makerrörelsen är att grundtankarna bygger på ett nytt slags öppenhet kring teknik. Fokus ligger på vad man kan åstadkomma själv med tekniken och att vem som helst faktiskt kan tillgodogöra sig den och dess möjligheter. Det ligger även en övergripande demokratiaspekt i makerrörelsen. Då en allt större del av vår vardag präglas av teknik och vilar i händerna på stora teknikföretag, ökar också vårt behov av att förstå denna teknik. Dels hur den påverkar oss, dels hur den faktiskt fungerar. ■

LITEN ORDLISTA:

3D-skrivare: Maskin som skriver ut tredimensionella objekt i plast.

Arduino: Utvecklingsplattform för skapande av elektronik.

Bitpop: Musik som komponeras med äldre datorer.

Folkelab: Folkelab.dk

Forskningsavdelningen: <http://forskningsavd.se/about/>

Raspberry Pi: Billig, liten dator, utvecklad av välgörenhetsorganisationen The Raspberry Pi Foundation. Raspberry Pi ska främja programmeringsintresset hos brittiska barn och unga.

Sjunkande läsförmåga engagerar

AV HENRIETTE ZORN

BEKÄMPA SPRÅKFATTIGDOMEN. Ge plats för barn. Ge dina barn ett språk! Ja, nog gick budskapet fram när Läsrörelsen med samarbetspartners tog rejält med plats – både på golvet och i seminariehallar – vid årets Bok & Bibliotek. Mässans mest besökta seminarium var Kulturrådets m fl Men läs då unge! som lockade 650 intresserade (se sid 24). Det är ingen tvekan om att den sjunkande läsförmågan bland barn och unga är en fråga som engagerar många – även politiken. Regeringen passade ju på att släppa den litteraturpolitiska propositionen och dess innehåll fick ett antal deltagare i olika seminarier kommentera eller förhålla sig till. Flera efterlyste i dessa diskussioner ett bättre samarbete mellan berörda departement. Och bättre samarbete mellan skola och bibliotek också, skulle man vilja tillägga.

Och även om kulturen kanske inte i största allmänhet lär bli en valfråga så förutspådde ändå flera av de politiker som fanns på plats att paketet skola, bibliotek och läsning kan bli frågor som lyfts i kommande valrörelse. Problemet med att pojkar inte läser lär vi nog höra mer om även framöver. Och Läsrörelsen går nu vidare med sin informationskampanj Bekämpa språkfattigdomen...

Ganska mycket var som vanligt – möjligen har de sk branschdagarna torsdagen och halva fredagen accentuerats ytterligare i seminarieprogrammet eftersom dessa dagar väldigt mycket handlade om de olika spåren skola, läsning, lärande. Temalandet Rumänien var förstås alltestädes närvarande även under branschdagarna – inte minst det mediala intresset var stort. Vid bokmässan i Frankfurt i år var Brasilien temaland och fokus på den brasilianska litteraturen blir det också vid nästa års Bok & Bibliotek som äger rum 25–28 september. Under rubriken Röster från Katalonien gästas mässan även av ett antal författare från just Katalonien och dess huvudstad Barcelona nästa år.

Duon Schibbye och Persson hade fullt upp med att tala om och marknadsföra sin bok *438 dagar* – deras berättelse om "storpolitik, vänskap och tiden som diktaturens fångar". 20 minuter tillbringade de i Svensk Biblioteksförnings monter för att berätta om litteraturens betydelse i fångenskap. De berättade också om den

Fullt ös i C-hallen.

fond de har startat, Kalitryfonden: 10 kronor per såld bok av *438 dagar* går till fonden som ska ge ekonomiskt stöd till reportrar och fotografer över hela världen som fångas, förföljs, tvingas i exil eller på annat sätt råkar illa ut på grund av sin yrkesutövning.

Från Svensk Biblioteksförnings sida verkar man påtagligt nöjd med sin nya placering i C-hallen och det ryktas att fler aktörer nu kommer att följa efter och lämna E-hallen. Sympatiskt i E-hallen var annars på det sätt som Biblioteks- och berättarscenen utformats, en halvcirkulär med trappstegsformade, kuddförsedda sittplatser.

Men mässan krymper, det ger statistik från årets Bok & Bibliotek vid handen. Inte för att det på något sätt märktes på mässgolvet på annat sätt än att antalet ställen eller ytor för matservice tycks ha koncentrerats till gatuplanets utkanter numera. ■

FOTO: HENRIETTE ZORN

BOK & BIBLIOTEK 2013 I SIFFROR

Antal besök: 96 315 (2012: 99 136)
 Utställare: 806 (2012: 935)
 Antal seminarier: 378 (2012: 397)
 Författare/föreläsare seminarier: 753 (2012: 817)
 Antal programpunkter tot: 3 375 (2012: 3 446)
 Antal medverkande tot: 2 396 (2012: 2 420)

FOTO: STEFAN ENOSTRÖM

Många kom till Svensk Biblioteksförningens monter för att höra Martin Schibbye och Johan Persson.

FOTO: HENRIETTE ZORN

FOTO: HENRIETTE ZORN

←Barnen fick plats – också i konkret bemärkelse och som det också var tänkt.

En satsning snarare än ett lyft

Det blev inget läslyft men väl ett Läsa för livet som regeringen valt att rubricera sin litteraturpolitiska proposition. Den presenterades under årets Bok & Bibliotek.

AV HENRIETTE ZORN

OCH DET VAR väl klokt att inte dra till med ett Läslyft eftersom det hade krävt mycket mer muskler än den årliga ramförstärkning om 15 miljoner (från 2014) som Kulturrådet får för läsfrämjande insatser på nationell nivå.

Litteraturutredningen föreslog ju i sitt betänkande ett nationellt läslyft som under en femårsperiod skulle innefatta konkreta åtgärder inom flera politikområden och med uppföljning av en tillsatt parlamentarisk beredning.

Nu vill istället regeringen att Kulturrådet ska ta fram ett handlingsprogram för det läsfrämjande arbetet utanför skolan med utgångspunkt från de nationella mål för litteratur och läsfrämjande som regeringen föreslår i propositionen. Det övergripande målet är att "alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet".

För att nå dit måste läsförmågan förbättras, det regelbundna läsandet öka och omfattas av fler än idag, samt kunskapen om läsningens betydelse för bildning, utbildning och delaktighet i samhället, öka.

På **regional och lokal nivå** ser man gärna att litteratur och läsfrämjande ska ingå som ett av de områden som kan tilldelas stöd inom ramen för kultursamverkansmodellen (se även sid 11).

Folkbildningens självständighet får sig en knäpp på näsan när regeringen i propositionen föreslår en öronmärkning på 30 miljoner av det statliga stödet till förmån för läsfrämjande verksamhet. Flera remissinstanser har motsatt sig öronmärkningen eftersom det strider mot formerna för statens styrning av folkbildningen.

Kungliga biblioteket kan glädja sig åt ännu ett uppdrag och lite nålpenningar till det, nämligen att inleda en försöksverksamhet för att tillgängliggöra och förmedla e-böcker via den nationella katalogen Libris till folkbib-

FOTO: HENRIETTE ZORN

– Vi måste vända trenden. Det här ger en bra skjuts, kommenterade Lena Adelsohn Liljeroth den litteraturpolitiska propositionen.

lioteken. 2 miljoner under 2013 i särskilda medel får man för det och det räcker väl till en förstudie och lite mer därtill. När det gäller folkbibliotekens möjligheter att i framtiden kunna låna ut e-böcker uttalar sig regeringen positivt till att **SKL** går in som en förhandlingspart gentemot rättighetsinnehavarna. SKL säger sig vara villigt att axla en sådan roll

I budgetpropositionen (se sid 11) fanns på kulturområdet en hel del okommenterade omprioriteringar av medel. Läser man litteraturpropositionen kan man gissa sig till vart pengarna som försvann tog vägen. **Institutet för språk och folkminne** får – så är föreslaget i budgetpropositionen – från och med 2014 3 miljoner för att stärka insatserna för nationella minoritetsspråk och teckenspråk. Vidare föreslås att insatserna på språkområdet ska utvärderas.

När det gäller **biblioteksersättningen** är man från regeringens sida väldigt tydlig med att endast användandet av fysiska exemplar (och alltså inte e-böcker, vilket har diskuterats) ska ligga till grund för ersättningen. Vidare vill man att beslut fattas för längre tidsperioder, tre år, än idag (1 år). Man vill också se över förordningen (1962:652) som styr biblioteksersättningen där bl a den tidigare bindningen till riksdagen upphävs. Regeringen bör istället, enligt förslaget ges ansvaret att fastställa villkoren för ersättningen i dialog med företrädarna för upphovsmännen.

Den absolut största satsningen på området står inte Kulturdepartementet för utan Utbildningsdepartementet som anslagit 300 miljoner kronor under fyra år (från 2014) till fortbildning för lärare inom läsning och skrivning för att bättre kunna stödja elevers läs- och skrivutveckling. I första hand berörs lärare som undervisar i ämnet svenska i grundskolan och gymnasieskolans första år, men även andra kan komma i fråga. Kulturministern var vid presentationen av sin proposition inte främmande för att även skolbibliotekarier kan komma ifråga.

Konstateras kan också att Litteraturutredningens förslag om läsombud i förskolan och att bestämmelser införs som syftar till att skolbiblioteken bemannas med bibliotekarier som kan stödja elever och lärare i det läsfrämjande och pedagogiska arbetet, lämnas därhän i den litteraturpolitiska propositionen.

Räcker 15 miljoner för att bryta den negativa trenden?

– Det ger i alla fall en bra skjuts, menar Lena Adelsohn Liljeroth. ■

Biblioteken – bubblare i valet 2014?

GUNILLA CARLSSON (S), ordförande i kulturutskottet, välkomnar och ställer sig bakom regeringens förslag om 15 miljoner till läsförbättrings insatser på nationell nivå. Hon vill också se ett läsluft men medger samtidigt att resursmässigt har socialdemokraterna inte så mycket mer att komma med än regeringen. Socialdemokraternas starkaste kort i frågan är en satsning på skolan där man vill investera i mindre klasser och stärka lärarnas kompetens, satsa på läxhjälp och införa skolplikt på sommaren för att bryta trenden av sjunkande resultat i skolan.

Gunilla Carlsson talade sig också varm för en nationell biblioteksstrategi när hon besökte Svensk Biblioteksförbunds monter tillsammans med vice ordförande i kulturutskottet, Ulf Nilsson (FP).

– Vi behöver visioner som talar om vad vi vill med biblioteken, sade hon och tillade att en nationell biblioteksstrategi och läsförbättring är frågor som socialdemokraterna kommer att driva.

– Det är viktigt med en medveten strategi, men frågan är inte färdigbehandlad, sade Ulf Nilsson mer svävande och avslöjade att FP:s sitt program kommer att skriva in ett krav på lagstadgad bemanning av skolbibliotek.

Han ser biblioteken som en nyckelaktör i det läsförbättrings arbetet och tycker också att man från regeringens sida – både i budget- och litteraturpropositionerna – på ett helt annat sätt än tidigare satsar på både bibliotek och skola.

Båda var rörande överens om att biblioteksfrågor – och kanske i synnerhet dem som berör skolbiblioteken – kommer att vara synliga i kommande debatter inför valet 2014.

Gabriella Ahlström (t v) frågar ut Gunilla Carlsson (S) i Svensk Biblioteksförbunds monter på Bok & Bibliotek.

MP vill satsa på skolbibliotek

MILJÖPARTIET VILL satsa 2,4 miljarder för att bli öka läsförståelsen bland svenska skolelever. På Bok & Bibliotek presenterade man ett program i fem punkter för bemannade skolbibliotek och en stärkt lärarkår.

Bakom programmet står bl a Tina Ehn och språkröret Gustav Fridolin. Alla elevers tillgång till bemannade skolbibliotek är en av de fem punkterna och man skriver bl a: *”Den nya skollagens krav har fastnat i definitionsstrider om hur många hyllor som behövs. För oss är svaret enkelt: det är bibliotekarien som gör en samling böcker och medier till ett bibliotek. Det är bibliotekarien som kan väcka intresse och hjälpa till att finna böcker som ger stöd i alla ämnens läsning. Informationsålderns mest värdefulla kunskap är att kunna hantera information. Varje barn, oavsett var man bor eller vilken skola man går i, har rätt att lära sig söka bland och kritiskt granska den information som sköljer över oss. Vi vill skärpa skollagen så att alla elever får tillgång till bibliotek med utbildad bibliotekarie.”*

Övriga insatser är fortbildning i modern läsdidaktik för lärare, bibliotekarier och läsombud i förskolan. Man vill också att lärare ska få ordinationsrätt att snabbt och utan byråkratiska omvägar kunna sätta in extra stöd för de elever som behöver det samt införa en läsa-skriva-räkna-garanti före årskurs fyra. Ingen elev ska behöva lämna tredje klass utan att ha fått med sig grunden för att klara resten av skolan.

Miljöpartiet vill även stödja skolornas inköp av moderna läromedel, och ge lärare möjlighet till IT-kompetens. Sist men inte minst: alla elever på gymnasienivå ska undervisas i litteratur och läsning, dvs kunna ta del av minst ett estetiskt ämne och svenskundervisningen ska vara närvarande i alla skolår.

HZ

Bli en hjälte!

Vi på BRIS har öppet 365 dagar om året så att alla barn och unga kan få prata med en vuxen som lyssnar. En del hör av sig till oss för att de vill prata om något och vara anonyma, andra har inga kompisar att leka med och några kommer från en dysfunktionell familj och behöver hjälp utifrån. Hos oss jobbar 600 hjältar frivilligt med att svara i telefon, mejl och chatt. När du skänker 50 kr blir du också en av våra fina vardagshjältar!

Skicka ”bris50” i ett SMS till 729 09 och skänk 50 kr till BRIS verksamhet.

BRIS
BARNENS RÄTT I SAMHÄLLET

bris.se
90 15 04 1

90 SVENSK
KONTROLL

Allt ljus på skolbibliotek och läsning

Eftersom skolfrågan är i fokus under detta valår så diskuterades även skolbibliotekens situation under Bok & Bibliotek. Men vissa röster, kanske de viktigaste, saknades. Eleverna – vad tycker och tänker de?

AV ÅSA EKSTRÖM

VARNINGSKLOCKORNA OM MINSKAD läsförmåga har hörts förr men plötsligt hörs röster på mässan om att barn kan lära sig läsa genom att läsa serier, t o m Kalle Anka! Att platsa i en skola för alla och läsa på platta eller i mobilen, är tillåtet att säga högt nuförtiden på en annars rätt konservativ branschmessa.

– Huvudsaken är att man läser, inte vad man läser! underströk olika paneldeltagare, gång på gång.

Under seminariet *Men läs då, unge!* påpekade författaren och kulturskribenten Johanna Koljonen, som suttit med i Litteraturutredningen, att barn även kan lära av avancerade dataspel. Läsning och lärande kan uppmuntras på olika sätt. Börje Ehrstrand, fd rektor på Rinkebyskolan berättade om Nobelprojektet som Gunilla Lundgren håller i, där eleverna får läsa och möta årets Nobelpristagare i litteratur. Berättarministeriet berättade om sina skriparverkstäder för unga i Husby och Södertälje – en verksamhet som finansieras av rika företagsledare, volontärer samt med stöd av kommunerna. Den försämrade läsförmågan och skolfrågan är i fokus under detta valår. Vilket i allra högsta grad märktes på mässan där Litteraturpropositionen presenterades av kulturministern. Miljöpartiet (MP) valde att presentera sin bibliotekssatsning som ställer krav på en lagändring där det tydligt ska stå att skolbibliotek måste vara bemannade. Under seminariet *Politiker samtalar om barns läsning* deltog ministrar och riksdagsledamöter, några syntes även på montergolvet: SD, MP och även Piratpartiet fanns representerade. Efter seminariet efterlyste Rossana Dinamarca (V) en tydlig definition på vad ett skolbibliotek är.

Svaret finns kanske i forskningsantologin *Skolbibliotekets roller i förändrade landskap* som presenterades på mässan. Professor Louise Limberg och universitetslek-

FOTO: STEFAN ENGSTRÖM

tor Anna Hampson Lundh är redaktörer för boken där B&I-forskarna Cecilia Gärdén, Mats Dolatkhan samt Helena Francke bidrar med varsitt kapitel. Boken bygger på det senaste decenniets svenska och internationella forskning med inriktning mot skolbibliotekets pedagogiska roll i relation till informationskompetenser och lässtimulans. I boken beskrivs de aktuella rollerna för skolbiblioteken: vem som styr, hur de används och hur man kan utveckla verksamheten.

– Med den här antologin vill vi ge en överblick av det politiska landskap som styr skolbiblioteken. Vi visar också på skolbibliotekens roller för läsförbättring och informationssökande samt hur forskning kan användas i det praktiska arbetet i skolbiblioteken, säger Anna Hampson Lundh.

Hon inledde med att visa det svenska skolbibliotekslandskapet med de olika institutionerna som MTM, Centrum för Lättläst, Barnens bibliotek, och dess olika professions- och intresseorganisationerna som Svensk Biblioteksförning, Näfs (nätverket för skönlitteratur på biblioteken) m fl samt de olika politiska styrdokumenterna som den nya bibliotekslagen och skollagen. Skolbiblioteksdebattörernas dilemma är att det står klart för alla att skolbiblioteken är betydelsefulla men

Ett antal seminarier handlade om skolbibliotek ur olika perspektiv. Åsa Ekström följde det spåret.

att de inte fungerar – mycket på grund av att de saknar pedagogisk kompetens samt att det finns behov av en tydlig definition, konstaterar Anna Hampson Lundh.

Cecilia Gärdén visade att det råder ett glapp mellan forskning och praktik. Forskningen är väldigt styrd samtidigt som det finns ett behov av olika typer av forskning och att förena teori och praktik. Metoder som används är evidensbaserat biblioteksarbete, forskningscirkel, aktionsforskning och tidskriftsklubbar. Louise Limberg underströk att skolbibliotekets uppgifter är konstanta men skiftande: stöd till språkutveckling, läsning och läsutveckling och samtidigt ett redskap för informationsanvändning, källkritik och meningsskapande. Skolbiblioteket kännetecknas av att det är *mellan* skola och bibliotek.

I forskningsantologin kan man bland annat läsa att skolbibliotekets två huvuduppgifter är informationskompetens och läsfrämjande arbete. Mats Dolatkhan, som skrivit kapitlet om läsfrämjanderollen samt nya och traditionella läsvanor, underströk att serier och webbplatser är lika bra exempel på läsning som traditionella böcker. Samtidigt kan litteratur vara ett stöd för unga som riskerar att hamna i socialt utanförskap tex på grund av sexuell läggning. Skolbiblioteket kan tex erbjuda hbtq-litteratur som kan fungera som ett stöd. Ett problemområde för skolbibliotek och läsfrämjande gäller frihet och krav.

– Forskningen visar att god läsförmåga hänger ihop med lust, en inneboende lust att läsa. Samtidigt uppstår problem när eleverna i skolan inte själva upplever något större intresse för att läsa på det sätt som skolbiblioteken försöker främja, säger han.

Olika grupper i samhället utvecklar olika sätt att förhålla sig till läsning. Frågan är i vilken grad skolbiblioteken ska främja den frivilliga läsningen och till vilken grad de ska främja genrer eller medier som ligger utanför olika gruppers bekvämlighetszoner?

KB hade tillsammans med Malmö stadsbibliotek ett seminarium med titeln *Den röriga skolbiblioteksfrågan*. Tillsammans presenterade man en kartläggning av skolbiblioteken som visar att 1 av 6 elever saknar tillgång till skolbibliotek och att 16 procent saknar tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten. Elin Lucassi från KB och Malin Gillberg från Malmö stadsbibliotek menar att skolaktörer och biblioteksaktörer måste samarbeta närmare eftersom de har samma målgrupp – eleverna. Skolbiblioteket är ett viktigt verktyg i det pedagogiska arbetet som bedrivs på skolan trots en tandlös lag. Närmare samarbete mellan bibliotekarier och pedagoger efterlyses samt att sprida kunskap om skolbibliotek till ansvariga skolledare. Däremot är det tydligt att det saknas riktlinjer. Skollagen fokuserar på lokalen och enligt KB:s skolbiblioteksstatistik är det fortfarande hälften som fortfarande saknar ett skolbibliotek. Pedagogisk verksamhet, läsfrämjande och tillgänglighet kräver bemanning. Punkt. ■

Ny plats och flera möten

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING

flytt från E-hall till C-hall blev mycket lyckad. Den öppna monterlösningen och placeringen mitt i smeten, gav en helt annan genomströmning av besökare än tidigare år. Även programmen i montern – där föreningens numera egna husmoderator, Gabriella Ahlström, skickligt och påläst höll i trådarna – var hyfsat välbesökta. Mest välbesökt torde Martin Schibbys och Johan Perssons framträdande ha varit där de talade om vilken betydelse litteraturen hade när de satt fängslade 438 dagar i Kalix-fängelset: som isolerad och fängslad famlar man efter intryck och erfarenheter, böcker sätter fart på systemet, man börjar tänka, fantisera...

I föreningens monter sammanstrålade också tre biblioteksföreträdare från KB, SSB och Kulturrådet, för ett samtal som skulle handla om vägen mot en starkare biblioteksnation men det blev kanske mer lägesrapport och möjligen en smula framtidsspaning.

Gunilla Herdenberg, riksbibliotekarie, hade en genomgående käpphäst avseende det branschinterna samspelet: Vi måste arbeta mer tillsammans för att i första hand tänka på våra användare.

Men slog också ett slag för det mera utåtriktade arbetet.

– Vi måste gå ut mera i samhället – för trettio år sedan var vi mycket mera ute, sedan gick vi in och nu måste vi ut igen och synas på många ställen.

Inga Lundén, stadsbibliotekarie i Stockholm och ordförande för Svensk Biblioteksförening, hade även hon en genomgående käpphäst för hur de olika branschintressenterna kan agera: Om bara var och en gör vad de ska, så blir det bra.

Hon slog ett slag för vikten av ett tydligare nationellt uppdrag som sätter in biblioteken i ett sammanhang som gör det möjligt att mer på allvar vara en partner i människors vardag. Den tråden plockades inte i någon nämnvärd utsträckning upp av vare sig riksbibliotekarien eller Signe Westin, enhetschef på Kulturrådet.

Det utåtriktade arbetet handlar för Inga Lundéns del om att biblioteken ska vara där människor är – är de på nätet ska biblioteken också vara där.

Vilka samtida trender ser de då som påverkar biblioteken?

– Det skrivna ordet har blivit var mans egendom på ett sätt som det inte var tidigare då det tryckta ordet var för en mindre skara, menade riksbibliotekarien och fick medhåll av stadsbibliotekarien, som till "demokratiseringen av ordet" även fogade kommunikationsmönster som en samtida trend.

Kulturbyråkraten (bland det finaste man kan vara) var den enda som under hela samtalet tog ordet litteratur i sin mun.

– Samtida mönster som påverkar biblioteken? Litteraturen, skulle jag säga, litteraturen som konstform är het nu, anser Signe Westin som ser läsningen som en av de stora utmaningarna att arbeta med framöver.

Biblioteken som ett demokratiprojekt anser stadsbibliotekarien är en viktig utmaning för framtiden:

– Vi ska inte bara nå utan också angå.

Fr v Inga Lundén, Gunilla Herdenberg och Signe Westin.

FOTO: HENRIETTE ZORN

Akademisk publicering på biblioteket

På årets Bok & Bibliotek arrangerade Svensk Biblioteksforening och Stockholms universitetsbibliotek ett seminarium om forskningsbibliotekens arbete med publiceringsfrågor: Vilka utmaningar reser utvecklingen och vilka behov kan biblioteken tillgodose?

FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR VETENSKAPLIG kommunikation förändras snabbt när kraven på spridning och fri tillgång till forskningsresultat ökar. Detta har påverkat forskningsbiblioteken som i allt högre grad arbetar med att förmedla vetenskaplig information till användare utanför de egna lärosätena.

Guus van den Brekel, från Medicinska centralbiblioteket i Groningen i Nederländerna, inledde seminariet och redogjorde för hur de arbetar med att marknads-

AV JAKOB KIHLEBERG

föra forskningspublikationer. Han lyfte fram behovet av att både utgå från traditionella bibliometriska och alternativa mått på genomslag. Publiceringsstöd till forskare utifrån den kunskap biblioteken har om tidskrifters genomslag är en viktig uppgift, men också att bistå i det strategiska användandet av bloggar och kommunikation i andra digitala kanaler.

Helena Francke, forskare vid Bibliotekshögskolan, utgick i sin presentation från den rapport hon skrivit för Svensk Biblioteksforening, *Publicera! – svenska forskningsbiblioteks arbete med publiceringsfrågor*. Hon lyfte särskilt fram hur publiceringspraktikerna varierar mellan olika vetenskapsområden och att detta skapar ett behov av att "översätta" riktlinjer och förhållnings-sätt områdena emellan. Här kan bibliotekarier spela en viktig roll genom sin kunskap om publiceringspraktikerna på olika områden.

Eva Stensköld, departementssekreterare på Utbild-

En vision av
SUB:s arbete
med publice-
ringsfrågor.

ningsdepartementet, framhöll att man på departementsnivå är införstådd med bibliotekens nya roll för att sprida vetenskaplig information. Man känner till att kraven på biblioteken ökat genom ansvaret för centrala delar av infrastrukturen för spridning av forskningsinformation, som lokala publikationsdatabaser. Hon gick även igenom de förändringar regeringen genomfört av högskolesektorns resursfördelningssystem och hur det ökat behovet av att tex mäta citeringar. Vad gäller Open Access-publicering lyfte hon särskilt fram det uppdrag Vetenskapsrådet fått om att ta fram nationella riktlinjer på området.

Wilhelm Widmark, överbibliotekarie vid Stockholms universitetsbibliotek, menade att utvecklingen gjort att forskningsbiblioteken gått från att bygga samlingar till att tillhandahålla tjänster. En del i detta är att det blivit allt viktigare att bistå forskarna i ansträngningarna att nå ut med sin forskning. Ett exempel på verksamhetsutveckling som motiverats av detta är den publiceringsverksamhet som upprättats vid Stockholms universitetsbibliotek och som i framtiden kan komma att vidareutvecklas med ett antal stödfunktioner (se skiss).

I den avslutande diskussionen mellan paneldeltagarna lyftes bla frågan om hur de nya uppgifterna förhåller sig till ett traditionellt samlingsbyggande. Wilhelm Widmark menade att denna typ av verksamhet i framtiden kommer att utgöra huvuddelen av arbetet och att det ställer biblioteken inför flera utmaningar, som att organisera egen kvalitetskontroll av det som produceras. Guus van den Brekel framhöll å sin sida att forskarna vill få ut allt, inte bara material som genomgått peer review, och att det är bibliotekens roll att bistå i alla dessa delar. Helena Francke påpekade att det är viktigt att tänka igenom vem som är målgruppen för en viss publicering och att detta bör påverka hur materialet tillgängliggörs och med vilken grad av kvalitetsgranskning.

Flera av deltagarna lyfte också fram att nästa stora utmaning är att göra forskningsdata tillgängligt och sökbart. Detta är en uppgift som kan komma att landa tungt på biblioteken. Ett viktigt tema i detta sammanhang var behovet av samordning lärosätena emellan. Guus van den Brekel framhöll särskilt behovet av att dela resurser och infrastrukturer. Eva Stensköld tog bla upp frågan om det kommer att behövas ett nationellt repositorium för öppen data. Detta mot bakgrund av att det finns en risk för att högskolorna delas upp i ett A-lag som har råd att driva egna system och ett B-lag som är för små för att kunna göra det. Avslutningsvis framhöll hon även att det kan finnas behov av nya riktlinjer och stöd från Vetenskapsrådet och Kungliga biblioteket i dessa frågor. ■

Jakob Kihlberg är sedan 1 augusti ny forsknings- och utvecklingssekreterare på Svensk Biblioteksforening.

Sjung för ditt ofödda barn

HUR TIDIGT ska man börja läsa för sina barn? Svaret kommer blixtnabbt från litteraturpedagogen Susanna Ekström.

– Innan de är födda. Sjung för ditt ofödda barn! utbrister hon som slutkläm på ett synnerligen intressant och välfyllt seminarium om högläsning i livets början (där bl a Svensk Biblioteksforening var medarrangör).

Susanna Ekström är sakkunnig i projektet Berätta, Leka, Läsa som började som ett projekt i Strängnäs men som nu fått pengar för ytterligare tre år.

Enligt Gunilla Dahlberg, professor i förskoledidaktik, vet man inte så mycket vad som egentligen händer när små barn läser – det man vet är att det är viktigt att börja tidigt, 1–3 år, för i den åldern börjar lärandet.

Snarare än att ta sin utgångspunkt i det traditionella läsandet – ABC – arbetar man i projektet enligt en pedagogik som anknyter till Reggio Emilia-pedagogiken – nämligen att skapa förutsättningar för barnen i deras lust och väcka deras nyfikenhet. Närläsningen och det upprepande läsandet är viktiga hörnstenar i detta.

Susanna Ekström inkluderar även bilden och samspelet mellan bild och text. Man leker, sjunger, dramatiserar och läser – samma bok om och om igen – ägnar uppmärksamhet åt barnens icke-verbala signaler och följer dem nära i deras upplevelse av läsningen. Upprepning, överraskningsmoment och lekfullhet – tre viktiga ledord i sammanhanget.

I projektet får barnen därför en bok som ska läsas både i förskolan och hemma vid med föräldrarna – gärna högläsning med papporna eftersom de i mindre utsträckning än vad mammorna gör läser för sina barn. Inte för inte satt jämställdhetsministern Maria Arnholm på första parkett och lyssnade uppmärksam.

Peter Alsbjör påminde om att läsning i familjen skapar trygghet, tillit och närhet – bidrar till att föräldrar och barn knyter an till varandra.

Ewa Kollberg, tidigare bibliotekskonsulent i Västra Götaland, menar att biblioteket har en nyckelroll i sammanhanget: genom sitt mångåriga samarbete med barnhälsovården, förskolan och fritids. På biblioteken finns kompetensen, personalen och är därtill numera – i alla fall på sina håll – en plats som tilltalar små barn.

Vad händer med barnen om man inte läser, som inte får ett språk?

De känner att de inte duger, att de är utanför eftersom både förskolan och senare det omgivande samhället ställer så stora krav på lärande och kunskap: I det perspektivet kan man se förskolan som demokratins vagga, menar Gunilla Dahlberg.

HZ

ANVÄND DIN YTTRANDEFRIHET

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

Urval och etik

Urval och etik är något som ligger i tiden. Efter förra höstens debatt om Tintin och Lilla Hjärtat, har frågan varit uppe på konferenser, i olika medier och nu senast på Bok & Biblioteksmässan i Göteborg.

AV CAROLINE FELLBOM FRANKE

FOTO: CAROLINE FELLBOM FRANKE

Om urval samtalade Torbjörn Nilsson och Nick Jones under ledning av Gabriella Ahlström.

FRÅGORNA KRING URVAL och etik är så komplexa att de tarvar att stötas och blötas, diskuteras, dissekteras och smakas på om och om igen. Diskussionen måste vara levande ute på biblioteken, hos användarna, opinionsbildarna och hos våra politiker.

Det har Svensk Biblioteks förening tagit fasta på. I två aktuella projekt adresseras alla biblioteks värdegrund, oberoende och deras inneboende identitet. Projekten kallas i skrivande stund för Översättningsprojektet och det Mediestrategiska projektet. I Översättningsprojektet översätts samtliga IFLA:s och Unescos manifest till svenska och kommer att publiceras i en samlad rapport. Vidare kommer manifesten att kompletteras med studiefrågor för att skapa förutsättningar för diskussion i personalgrupperna på biblioteken, men också med användarna och på bibliotekarieutbildningarna. Tillsammans med Svenska Unescorådet kommer Svensk Biblioteks förening att anordna en konferens om manifesten samt IFLA:s etiska regler för bibliotekarier och informationsspecialister. Inom ramen för det Mediestrategiska projektet ska Svensk Biblioteks förening låta göra en kartläggning av olika bibliotekstypers medie- och inköpspolicyer för

att se hur de förhåller sig till olika normerande biblioteksdokument såsom IFLA:s och Unescos manifest, artikel 19 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna samt bibliotekslagen, och undersöka hur de tillämpas i praktiken. Båda projekten kommer att diskuteras i seminarie- och workshopform på Biblioteksdagarna i Umeå den 7–8 maj 2014. Projekten syftar bl.a. till att synliggöra biblioteken och bredda allmänhetens bild av vad ett bibliotek är.

På Bok & Bibliotek hördes samtal om bibliotekens urval lite varstans: i seminarielokalerna, på minglen, i monterarna och i lunchkön. Under tecknad var på plats på tre programpunkter som på olika sätt behandlar dessa ämnen: dels DIK:s seminarium *Professionellt urval: nytänk, normkritik, bevarande eller censur?*, dels Svensk Biblioteks förenings två programpunkter *Urval och etik – ett samtal om allas fria tillgång till information, kunskap och kultur* samt *Att leva och andas IFLA:s etiska regler för bibliotekarier*. DIK:s seminarium modererades av journalisten Lawen Mohtadi som samtalade med Henrik Bylund, bibliotekschef Upplands Väsby, Lena Grönlund, bibliotekarie Norrköping, Anna-Stina Takala, verksamhetsutvecklare vid biblioteken i Botkyrka och Cay Corneliuson, handlägg-

gare för läsfrämjande och biblioteksfrågor på Kulturrådet. Samtliga medverkande ansåg att förra höstens debatt om stereotyper i barn- och ungdomslitteraturen varit en del av en viktig lärandeprocess och i mångt och mycket en ögonöppnare. Deltagarna resonerade kring om det är möjligt att ha skilda principer för urval av barn- och vuxenböcker. Både Henrik Bylund och Cay Corneliuson ansåg att det i princip borde vara samma kriterier, men att det i realiteten inte är det. Lena Grönlund och Anna-Stina Takkala såg det som självklart att man har ett annat ansvar och att man inte kan ha samma kriterier när man köper in barnlitteratur, bla för att det är viktigt att representera alla barn, både till kön och etnicitet och inte minst för att barn saknar källkritik. För att lyfta fram goda exempel står de två bla bakom hemsidan resurssida.se, där redaktionen lyfter fram nya infallsvinklar samt visar på att det finns många icke-vita karaktärer och författare att välja bland. Cay Corneliuson menar att det är viktigt att ha ett brett perspektiv när man bedömer litteratur och nämnde hur man på 1970-talet "skåpade ut" *Emil i Lönneberga* av Astrid Lindgren med motiveringen att han var en blivande kapitalist. Anna-Stina Takkala replikerade att det var ett annat politiskt klimat då och att man bör skilja på politik och nidsbilder.

Panelen var överens om att bibliotekens urvalsprocess bör tydliggöras för allmänheten och bli mer transparent, tex vilka principer som gäller för både inköp och utgallring. Frågan om profilinköp – att biblioteken överlåter åt en återförsäljare att göra delar av urvalet diskuterades. Henrik Bylund ansåg att det var ett mindre problem ställt i relation till frågan om urval när det gäller e-böcker.

Frågan om utlåning av e-böcker på biblioteken har diskuterats i flera år nu. Hur ska ersättningsmodellerna se ut för att biblioteken ska kunna planera sin ekonomi, för att inte utlåningen av e-böcker ska urholka hela mediebudgeten osv? En nog så viktig fråga i sammanhanget är frågan om bibliotekens urval – en grundbult i bibliotekens verksamhet. När det gäller utlåningen av e-böcker ställs biblioteken inför fullbordat faktum. Elib, den stora distributören av e-böcker till bibliotek och återförsäljare, erbjuder ett fast utbud, d v s vad som finns tillgängligt i företagets katalog. Det innebär att även egenutgiven litteratur av tveksam kvalitet, robotskriven litteratur etc också finns med. Något aktivt urval görs inte av vad

som finns i utbudet. Det innebär att utlåningen av e-böcker blir helt användarstyrd. I stället för att göra ett urval är bibliotekets enda möjlighet att aktivt välja bort vissa titlar som absolut inte håller måttet av någon anledning. Henrik Bylund nämnde som exempel en bok av Livets ord om hur man botar homosexuella, som han aktivt fått välja bort, för att den inte ska vara möjlig att låna.

Frågan om yttrandefrihet som en motpol till inköp och urval diskuterades också under seminariet. Anna-Stina Takkala frågar sig vems yttrandefrihet som egentligen är i fara? Hon menar att barns yttrandefrihet främjas av att känna sig trygga i ett biblioteksrum och att de där inte ska behöva känna sig diskriminerade pga kön, etnicitet eller läggning. Barn är en prioriterad grupp för biblioteken enligt bibliotekslagen.

Detta anknyter till de frågor som Nick Jones, bibliotekschef i Huddinge, och Torbjörn Nilsson, chef för Malmö stadsbibliotek, samtalade om i Svensk Biblioteksförnings monter. Både Nick Jones och Torbjörn Nilsson menade att biblioteken har anledning att vara självkritiska i hur de hanterade debatten om Tintin och Lilla hjärtat. Folkbiblioteken blev överraskade och hade svårt att förhålla sig till en kontext som var större. Nick Jones kritiserar att biblioteken stannade på en nivå om "stora berättelser", såsom det fria ordet, demokrati och censur utan att bryta ner det. Det krävs ett mod och en förmåga att stanna kvar i frågorna. Han pekade på att vi ofta gör misstaget att tro att etik inte är kopplat till ett sammanhang, till en tid. Genom att snabbt återvända till de stora berättelserna kan biblioteken ge sig själva fri lejd och därmed riskera att fortsätta som förut, utan reflektion. Det är bättre att länka de olika nivåerna. Det är inte fel med mediepolicyer – de ger ett ramverk – men de kan aldrig helt beskriva hur urval ska göras.

Som vardagsexempel på bibliotekens inkluderande uppdrag nämnde Torbjörn Nilsson hur utlåningen på de sex största språken ökat sedan Malmö stadsbibliotek ställt fram böcker på dessa språk under den tid på dagen som biblioteket annars är öppet för tidningsläsarna, mellan 8.30 och 10.00.

Än har Malmö Kulturnämnds beslut om att papperslösa ska kunna få lånekort inte börjat till-

”

Panelen var överens om att bibliotekens urvalsprocess

bör tydliggöras för

allmänheten och bli mer

transparent, tex vilka

principer som gäller för både

inköp och utgallring.

FOTO: STEFAN ENGSTRÖM

Barbro Bolonassos talade om IFLA:s etiska regler i biblioteksvardagen.

lämpas eftersom det har överklagats till Förvaltningsrätten, men det har redan fått följdverkningar och lett till viktiga diskussioner bland personalen på Malmö stadsbibliotek. Biblioteket har bl a blivit kontaktat av personer som uppenbart inte är papperslösa men som utger sig för att vara det för att provocera. Nick Jones berättade hur de i Huddinge försöker skifta perspektiv och på olika sätt nå de som inte redan använder biblioteken.

Barbro Bolonassos, bibliotekschef i Fisksätra, åskådliggjorde hur det är att leva och andas IFLA:s etiska regler för bibliotekarier. Genom att gå igenom reglerna stycke för stycke på ett reflekterande sätt och med kopplingar till det dagliga arbetet, fick åhörarna med sig ett värdefullt verktyg för kompetensutveckling. Frågor som Barbro Bolonassos ställde var: Vad är identitet? Vad är bibliotekens roll i förhållande till kommunen? Hur ska jag kunna visa att våra användare är trygga? Hon menar att vi måste vara ödmjuka i vårt samtal och ompröva gamla ståndpunkter. Man behöver inte rusa iväg om man ställs inför en fråga man inte har svaret på. I stället kan man studera och diskutera. Det är inte fel att inte veta – det är fel att inte ta reda på! Hon avslutade med de viktiga orden: Biblioteken är en arena för demokrati. ■

FOTO: HENRIETTE ZORN

T v Johanna Koljonen (moderator) Maria Ekendahl, Ann Steiner och Pelle Andersson.

Sluta vara rädda

– **JAG** får väl bara uppmana mina kollegor att sluta vara rädda för biblioteken. Vi är inte rädda för biblioteken. Det var biblioteken som gjorde svenskarna till ett läsande folk.

Det var Pelle Anderssons budskap i ett samtal som handlade om litteratur och läsfrämjande i en digital tid. Pelle Andersson, förlagschef för Ordfront och även författare, står tillsammans med Stockholms stadsbibliotek bakom den s k Stockholmsmodellen – en differentierad ekonomisk modell för e-böcker på bibliotek.

Fortfarande är det så att läsningen av e-böcker är förhållandevis låg, endast 0,5 %. Maria Ekendahl, projektledare för digitala lösningar på Stockholms stadsbibliotek, presenterade färsk siffror ur en enkät som ssb gjort: av 4 miljoner utlån är cirka 6 % e-bokslån. Tre av fyra uppger dock att de skulle låna mer om det fanns ett bredare utbud (just nu kan man bara erbjuda kring 6 000 e-bokstitlar). Den senaste enkäten visar också att pensionärer och kvinnor ökar bland dem som lånar e-böcker.

– Det stora hotet mot litteraturen är att den inte finns i mobilerna eller i plattorna – finns den inte där, dör den, menar Pelle Andersson.

Från ssb:s sida kan man, enligt Maria Ekendahl, se att Stockholmsmodellen har haft effekt för utlånen av Ordfront-titlar.

– Vi ser att vi lånar ut en väldigt stor bredd av Ordfronts böcker.

Pelle Andersson:

– Mindre förlag ser biblioteken som en yta för böcker som är viktig på ett helt annat sätt än vad de större förlagen kanske gör.

Det finns de som spår att om fem år kommer 30 % att läsa digitalt och att även 30 % kommer att komma i intäkter från e-böcker. Kanske för optimistiskt, ansåg delar av panelen. Maria Ekendahl menar att biblioteken har ett ansvar för utvecklingen på e-boksområdet.

– Biblioteken måste skärpa sig. Man talar mycket om bemötande men var är bemötandet på webben? Var är den digitala bibliotekarien som kan guida, tipsa och ge råd på webben kring e-böcker.

Årets... Bok & Bibliotek 2013

Johanna Lindbäck och Johan Unenge.

NY LÄSAMBASSADÖR 2013-2015: Författaren, gymnasie-läraren och grundaren av bloggen bokhora.se, Johanna Lindbäck, är utsedd till ny läsambassadör efter Johan Unenge. Under två år framöver är hon anställd av Kulturrådet som Läsambassadör och kommer att ägna sin kraft åt att tala med skolvärlden i syfte att initiera ett förändringsarbete kring läsning och läsupplevelsen.

ÅRETS MALIN KOLDENIUS-STIPENDIAT

Barbro Oxstrand blev årets pristagare av Malin Koldenius-stipendiet, instiftat av Sveriges skolbiblioteksföreningar/Skolbibliotek Väst. Hon får priset "För hennes förmåga att integrera skolbiblioteket i undervisningen på ett föredömligt sätt." Barbro Oxstrand är halvtidsdoktorand inom forskarskolan Centrum för Utbildningsvetenskap och Lärarforskning (CUL) vid Göteborgs universitet. Hon är doktorand vid Samhällsvetenskapliga fakulteten med placering på Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG). Forskarutbildningsämnet är samhällsvetenskap med utbildningsvetenskaplig inriktning. Barbro Oxstrand tog emot priset och mötte publiken på Biblioteks- och berättarscenen där hon beskrev sin egen relation till Malin Koldenius samt resonerade kring profession, verksamhet och argument för skolbibliotek. Hennes nyligen färdigställda licentiatuppsats handlar om kritisk medie- och informationskunnighet. Bland annat tar hon upp lärarnas kunskap om kritisk medieundervisning och IKT i skolan.

STORA LJUDBOKSPRISET

(Synskaderörelsen, Bokmässan och Peter Stormare)

Torka aldrig tårar utan handskar, del 1 Kärleken. Författare och uppläsare: Jonas Gardell.

Priset - en skulptur - är en talande bok i betong skapad av konstnären Tove Adman, samt ett stipendium på 50 000 kr.

FÖRFATTARNAS BÄSTA BIBLIOTEK

2013 (Kultur i Väst, Författarcentrum Väst): Borås stadsbibliotek "för att de har en lång och gedigen tradition av att anordna offentliga författarframträdanden".

Priset ges till ett bibliotek i Västra Götalandsregionen som visat störst mod och självständighet när man har bokat författare.

AXIELL-PRIS 2013 för Bästa B&I-uppsats: Det nyinstiftade priset gick till Margrethe Bakstad Søvik för uppsatsen *Information och interaktion: En studie av högstadieselevers informationssökning och informationsanvändning* och Adam Welin för uppsatsen *Programverksamhet: Ett uttryck för folkbibliotekens identitet*.

Uppsatsförfattarna får dela på priset som är på 25 000 kronor, dvs de får 12 500 kronor var.

Båda uppsatserna svarar väl, enligt Axiell, mot det nyinrättade prisets kriterier genom att vara "framtidsorienterade väl-skrivna uppsatser av god kvalitet där teori och praktik samspelar väl" och genom att även vara "av allmänt intresse för biblioteksutveckling".

Pris-juryn representeras av högskolan, biblioteksprofessionen, studentkåren samt Axiell.

ÅRETS AMY (MTM): Anna Fahlbeck, Linköpings stadsbibliotek, fick ta emot Amy-priset 2013 för att hon "...skapar hon oväntade kontakttillfällen och väl-fungerande nätverk kring den tillgängliga litteraturen".

ÅRETS KULTURTIDSKRIFT

(FSK): Översättarcentrums tidning Med andra ord blev årets kulturtidskrift för att man "med översättningen som utgångspunkt lyckas med konststycket att få vad som kan tyckas vara en angelägenhet endast för de närmast sörjande att kännas outhärlig".

Priset, bestående av 40 000 kronor och en skulptur formgiven av konstnären Per Agelii, delas ut av Föreningen för Sveriges Kulturtidskrifter.

ÅRETS BIBLIOTEK 2013 (DK): Göteborgs stadsbibliotek som prisas för sitt innovativa sätt att utveckla verksamheten och göra den tillgänglig när stadsbibliotekets byggnad renoveras. Ur motiveringen: "...Under en period utan egna lokaler har stadsbiblioteket samarbetat med andra aktörer och professioner och lyft ut delar av biblioteksverksamheten i nya miljöer och på så sätt lockat nya besökare..."

Priset är ett stipendium om 25 000 kronor.

ETT ÖGONBLICK... **MARGARETA BERG,**

bibliotekschef Botkyrka, som blir pensionär i höst...

AV ÅSA EKSTRÖM

Vem är du?

– Jag är uppvuxen i Stockholm i en familj där kunskap och samhällsfrågor spelade stor roll. Runt vårt middagsbord kunde diskussionens vågor gå höga. Böcker fanns alltid inom räckhåll och så länge jag kan minnas läste min pappa högt för oss. Det som förväntades av oss två systrar var att vi skulle ta skolan på allvar, utbilda oss och bli självständiga, moderna kvinnor. Under 60-talet, min gymnasietid och första studieår, öppnade sig världen. En omvälvande tid då internationella frågor upptog mycket av min tid och mitt engagemang.

– Efter gymnasiet läste jag språk, språkvetenskap, litteraturhistoria och senare konsthistoria i Italien. När jag fick tid över reste jag, älskade känslan av att ensam sätta mig på tåget ner genom Europa. Jag fick vänner spridda över världen. Jag tänkte mig nog ett yrkesliv på kontinenten. Jobbade med översättningar och som tolk.

Varför blev du bibliotekarie?

– Det var övertygelsen om språkets betydelse som förde mig till biblioteken. Utan språk är man maktlös, utsatt för maktspråk. Vi behöver alla, inte minst barnen erövrade ett språk som kan bli ett redskap i tillvaron.

– Bibliotekshögskolan hade nyligen flyttat till Borås, en nedsliten textilarbetsstad. Skolan sjöd av politik och samhällsintresse. Vi talade bibliotek och kultur från morgon till kväll. Uppsökande verksamhet och att motverka kommersialismens negativa verkningar var orden för dagen. Vi var övertygade om bibliotekens betydelse som möjliggörare, som en plats för demokrati och utveckling – det är jag fortfarande!

– Att jobba som barnbibliotekarie var ett självklart val. Efter några år runt om i landet kom jag till Upplands Väsby där jag så småningom blev bibliotekschef och under några år även ansvarig för kultur och fritid. Närheten till politiken och möjligheten att påverka var en spännande utmaning. Tuffast var förstås besparingsåren under 1990-talet. Från Väsby sökte jag mig till Stockholms stadsbibliotek. Mitt uppdrag handlade om att integrera talboksbiblioteket i Asplundhuset.

Varför blev du bibliotekschef i Botkyrka?

– Det som lockade mig till Botkyrka var att komma närmare politik och samhällsutveckling igen. Botkyrka är en av Sveriges mest internationella kommuner och här väljer man att se mångfalden som en rikedom. Det här är morgondagens Sverige. Bibliotekschefstjänsten var ett utvecklingsuppdrag. Botkyrka är en kulturkommun med tro på kulturen som kraft i samhällsutvecklingen. Biblioteken behövde stärka självförtroendet, bli synligare, bredda verksamheten, sticka ut och ta plats. Mycket att göra men det fanns en gedigen grund och,

viktigast av allt, intresse och engagemang för besökarna. Fokus på bemötande och en kärlek till platsen och invånarna besjälade dem jag mötte i biblioteken. Kommunens motto *Långt ifrån lagom* och ledorden för medarbetarna att vara öppna, orädda och energiska ger oss styrka. Vi försöker leva dem.

– I bibliotekets vision står att vi ska ge plats för experiment och nyskapande. Och många djärva satsningar har det blivit – utan att någonsin förlora det demokratiska uppdraget ur sikte. Att hitta former för att ta vara på kraften hos medarbetarna är något som intresserat mig mer och mer. Uppdraget måste vara tydligt men möjligheterna för medarbetare att utveckla och pröva egna idéer är avgörande för att nå full styrka. Jag är oerhört imponerad av det jag ser medarbetare åstadkomma när de får möjlighet att genomföra sina idéer – som exempelvis Botkyrka internationella bokmässan och Öppen scen för det fria ordet.

Vad har varit de största utmaningarna under åren?

– Mitt första uppdrag i Botkyrka var att arbeta fram en biblioteksplan. Biblioteksplanen blev ett sätt att visa vad ett modernt bibliotek kan vara. Jag tror inte att politiker och kommunledning någonsin diskuterat bibliotek så livligt och så mycket i Botkyrka som det året.

– Närheten till politiken och möjligheten att påverka var en spännande utmaning, säger Margareta Berg som går i pension i höst.

Biblioteksplanen blev på många sätt en vändpunkt. I planen togs strategiska val, som att skilja på folk- och skolbibliotek, satsa på teknikutveckling och automatisering samt att stärka den mångspråkiga verksamheten. Det demokratiska uppdraget synliggjordes och biblioteksplanen gav en tydlig inriktning för vårt arbete.

– En annan utmaning har handlat om biblioteksrummen. När jag kom till Botkyrka behövde lokalerna verkligen ett lyft. Mycket har gått att göra med små medel. Det viktiga är att ha en idé och genomföra den genom djärva, snabba projekt med korta beslutsvägar. Vi har idag fyra färgstarka bibliotek, vart och ett med sin alldeles egna karaktär där rummet bidrar till upplevelsen och rum och verksamhet stöder varandra. Nu planeras även för två nya bibliotek.

Vad är du mest stolt över?

– Det jag hoppas ha medverkat till är att lyfta fram Bibliotek Botkyrka och ge en klar riktning framåt men också till att ge utrymme för medarbetarnas engagemang. Så ville jag ha det när jag var ny i yrket. Att få chansen

att pröva sina idéer, få pröva olika sätt att förverkliga det man tror på. Få testa, pröva – och gärna överraska. Det har funnits så mycket likriktning och försiktighet i svenska bibliotek, så mycket fasta föreställningar om hur det ska vara. Vi har varit djärvare i Botkyrka.

– Jag tror att det är oerhört viktigt för folkbiblioteken att idéarbetet hålls levande, att biblioteksideologin är stark. Det finns ett sug efter idédiskussioner bland många medarbetare. Kanske något för biblioteksutbildningarna att stärka. Utan idégrund riskerar biblioteket att ses som ett serviceföretag vilket som helst. Biblioteket ska vara en möjliggörare, en plats där människor kan möta både det de efterfrågar och det de inte ens visste fanns.

– Tröskeln är låg till biblioteket i lokalsamhället. Det ger unika möjligheter. Nästa år samlar vi våra krafter till ett Läslyft för Botkyrka. Språket och läskunnigheten är nödvändiga för att människor ska kunna hävda sin rätt, för att höja självkänslan och ta del i samhället. En viktig del av själva grunden för ett demokratiskt samhälle. ■

FACE BOKHYLLA

4990 kr exkl. moms per sektion

Biketjänst Biblioteksinredningar
stolt sponsor av Rosa Bandet.

BIKETJANST

Tel: +46 472-300 36 • info@biketjanst.se • www.biketjanst.se

FACE bookshelf, designed by Sakura Adachi, product and furniture designer, based in Milan.

FACE BOKHYLLA

Vinklad pocket- & mediahylla för förvaring och exponering av talböcker, ljudböcker, cd/dvd och spel. Ger en tydligt överblick av innehållet.

Kan ställas rygg mot rygg, mot vägg eller mot bokhyllagavel.

För mer information om FACE besök vår hemsida
www.biketjanst.se

HALLÅ... STEFAN ENGSTRÖM,

kommunikationschef på Svensk Biblioteksförning, som var en av de cirka 40 svenskar som besökte IFLA:s årskonferens i Singapore tidigare i höst...

FOTO: HENRIETTE ZORN

AV HENRIETTE ZORN

Några allmänna intryck från årets konferens?

– Det allmänna intrycket är en viss förundran över hur denna enormt stora konferens som samlar alla bibliotek i världen och där allting tycks spreta åt alla håll ifråga om programpunkter och ämnesval ändå lyckas förmedla det stora engagemang som finns – och att IFLA på något sätt lyckas hålla ihop det hela. Och självklart är det väldigt kul att få ta del av våra medlemmars engagemang i så många olika frågor.

Vid förra årets IFLA-konferens i Finland stod e-boksfrågan väldigt mycket i fokus, om du skulle försöka sammanfatta – fanns det särskilt en fråga eller ett tema som var i fokus?

– Jag kan bara uttala mig om de spår som jag följde – i egenskap av Svensk Biblioteksförnings representant och av intresse som kommunikationschef... De spåren handlade om e-boksfrågan och demokrati- och yttrandefrihetsfrågor som IFLA/FAIFE lyfter i olika seminarier varje år. Barbara Jones från ALA tog till exempel upp Snowden-fallet. Hon menade att händelsen gav ALA en bra möjlighet att försvara informations- och yttrandefriheten. Det som händer i USA visar hur rätten till integritet sakta men säkert inskränks när staten utökar sin övervakning. ALA har också gjort ett tydligt ställningstagande i frågan som delvis mött mycket kritik, men Jones vänder även på den kritiken och menar att en demokrati alltid måste försvara rätten att kritisera.

– Ett annat seminarium som jag var på handlade om den arabiska våren och bibliotekens roll för att bygga demokratier genom att till exempel vara en aktör som samlade in dokumentation kring händelserna vid och på Tahrir-torget i Kairo. Överhuvudtaget var ett återkommande tema att våga flytta fram bibliotekens position i frågor som handlar om demokrati och yttrandefrihet. IFLA:s egen trendrapport problematiserar de nya Google-glasögonen som kan kränka den fristad som biblioteket ska vara. Glasögonen registrerar besökarna och kan till och med komma att registrera vilken kunskap och information som besökarna tar del av. Jag hoppas att medlem-

Människorättsaktivisten Alex Au.

marnas diskussion om trendrapporten än mer stärker IFLA och dess försvar för biblioteken som fristad.

Vad gjorde du mer?

– Jag var som representant för Svensk Biblioteksförning på MLAS (Management of Library Associations Section) möte med sektionens styrelse. Där betonade Stuart Hamilton vikten av att medlemsländerna tillsammans utgör en kraft som med en röst kan flytta fram positionerna, särskilt i e-boksfrågan. "Om vi får input från medlemsländerna och arbetar tillsammans blir vi också en starkare röst i bland annat FN", framhöll han. Han uppmanade de nationella föreningarna att dokumentera både framsteg och bakslag i e-boksfrågan och återrapportera till IFLA för att vi ska kunna lära av varandra. Vi har viktiga samarbeten och erfarenhetsutbyten på många områden mellan biblioteksförningar världen över.

– Svensk Biblioteksförnings samarbete med Kenya framhålls också som ett bra exempel inom BSLA (Building Stronger Library Associations). Vårt samarbete omnämndes särskilt i generalsekreterarens rapport på årsmötet med uppmaningen att fler medlemsländer kan lära av oss.

Fanns det någon diskussion inom IFLA eller rent allmänt bland besökarna om att man förlägger bibliotekariernas världskonferens till ett land som visserligen utger sig för att vara en representativ demokrati men i själva verket är en "fungerande diktatur"...

– Ja, vi i den svenska delegationen diskuterade frågan och jag samtalade också med

deltagare från andra länder. Inför avresan delade jag UD:s rapport om de mänskliga rättigheterna i Singapore på vår Facebook-grupp: *Svenska deltagare på IFLA WLIC Singapore*. Rapporten slår fast att Singapore inte är en demokrati, att många grundläggande rättigheter är starkt begränsade och att media ägs och styrs av staten, ofta genom självcensur. Den var ett bra underlag för flera av våra diskussioner – bland de svenska deltagarna sitter det här med demokrati, yttrandefrihet och mänskliga rättigheter verkligen i ryggraden. För oss är det en självklarhet, men man behöver icke desto mindre påminnas om det i alla sammanhang.

– Enligt vad jag förstår har IFLA som organisation inga riktlinjer kring var man förlägger sin årliga konferens. Och det faktum att man nu var i det icke-demokratiska Singapore var inget som lyftes nämnvärt i något officiellt tal. IFLA:s avgående ordförande Ingrid Parent slog i något sammanhang ändå fast att biblioteken alltid har varit emot statlig censur. Inga Lundén, ledamot i IFLA:s styrelse, talade också på det nordiska mötet i Singapore om att demokrati och informationsfrihet alltid ska vara överst på bibliotekens dagordning.

– Framförallt är jag imponerad av hur IFLA/FAIFE tar sin viktiga roll på allvar genom att bjuda in den singaporianska människorättsaktivisten Alex Au. Både i sin föreläsning och i paneldiskussion med bland annat en företrädare från Singapores nationalbibliotek, vågade han kraftfullt kritisera bristen på demokrati och yttrandefrihet i sitt eget hemland. Som ett exempel på förbjudna böcker visade han den brittiska journalisten Alan Shadrakes kritiska bok om dödsstraffet i Singapore, *Once a Jolly Hangman: Singapore Justice System in the Dock*. Den togs snabbt bort från bokhandlarna och Shadrake dömdes till fängelse. Au ställde frågan om bibliotekens ansvar när en utgiven bok plötsligt censureras. ■

Mer om IFLA på Aktuellt från Svensk Biblioteksförning sid 47.

BHS – skönlitteraturen och missuppfattningar

I OLIKA SAMMANHANG FRAMGÅR det att BHS inte riktigt lyckas nå ut med information om vad vi har för utbildningar och vad de innehåller. Utbildningarna uppdateras och utvecklas fortlöpande så det kan naturligtvis vara svårt att hålla sig à jour. Vi kan konstatera att det förekommer en del missuppfattningar som kan ha sin grund i hur utbildningarna utformades i samband med den stärkta teorianknytningen i magisterutbildningen mellan 1993 och 2007. I och med den sk Bolognareformen hösten 2007 förändrades bibliotekarieutbildningen. BHS erbjuder sedan dess grundutbildning på kandidatnivå både på campus och distans i biblioteks- och informationsvetenskap. Samtidigt startade även utbildning på masternivå, samt vissa andra utbildningar inom informationsområdet.

Vi får ofta synpunkter på utbildningarna och vad de ska innehålla från studenter, från olika slags bibliotek och andra organisationer. Vi har dessutom tre utbildningsråd och externa ledamöter i institutionsstyrelsen för att kunna ta in synpunkter och förslag från biblioteksältet. Det är positivt med intresse och synpunkter, men samtidigt är det inte möjligt att inrymma allt det som olika personer och grupper framhåller som mest väsentligt.

För att kunna erbjuda forskningsgrundad utbildning med relevans för hela den mångfacetterade bibliotekarieprofessionen har institutionen valt att ha stor bredd i undervisningens innehåll och arbetsformer. Exempelvis ingår användarstudier, bibliotekshistoria, kunskapsorganisation, litteraturförmedling, pedagogiskt arbete och biblioteksledning i utbildningen eftersom bibliotekarier behöver ha breda generella kunskaper för att kunna arbeta inom olika bibliotekstyper. Vi utbildar för olika slags bibliotek, men även för närliggande branscher och utöver generell kompetens har studenterna möjlighet att profilera sig genom ett rikt utbud av valbara kurser, vissa har fokus på folk- och skolbibliotek, medan andra har fokus på högskolebibliotekens verksamheter. Studenterna ska vid utbildningens slut både ha tillägnat sig akademiska färdigheter och fått god anknytning till biblioteksarbete genom utbildningens tydliga professionsinriktade inslag.

Skönlitteratur på bibliotek, läsning och förmedlingsarbete ingår sedan ht 2012 i flera obligatoriska kurser i bibliotekarie kandidatutbildningen. Likaså finns det flera valbara och fristående kurser för dem som vill fördjupa sig i området. I ett antal kurser finns det även möjlighet att utifrån eget val utveckla ytterligare kunskaper i fältstudier och genom uppsatsskrivande.

Trots att information om Bibliotekarieprogrammets innehåll finns i BHS utbildnings- och kursplaner har detta tyvärr inte nått fram tillräckligt. Ett exempel på att vi inte lyckats informera tillräckligt är Statens Kulturråd. *I läsandets land. En Litteraturpolitisk uppdatering* i antologin *I litteraturens land* utgiven av Litteraturcentrum 2013 kritiserar utbildningarna för att brista i detta avseende. Det är olyckligt att felaktiga uppgifter förekommer och cirkulerar om att litteraturförmedling inte ingår i BHS obligatoriska eller fördjupande undervisning. Det påstås även i dokumentet att "dagens bibliotekarieutbildningar i hög grad är anpassade för forskningsbibliotek".

De andra utbildande lärosätena får svara för sig, men i Borås utbildar vi för olika slags bibliotek och lägger stor vikt vid att många studenter anställs vid folk- och skolbibliotek.

Ett exempel är kursen *Bibliotek och användare* som har sin utgångspunkt i hur olika användargrupper interagerar med bibliotek och bibliotekarier. I kursen fokuseras å ena sidan användarnas olika sätt att söka och använda information, litteratur och kultur och å andra sidan bibliotekens och bibliotekariers olika arbetsmetoder för att förmedla och tillgängliggöra information och medier i olika biblioteksverksamheter. Läsning, medievanor och förmedling studeras ur användarperspektiv. Skans Kersti Nilsson (fil dr i litteraturvetenskap) föreläser bla om Litteraturutredningen och litteraturförmedling och Mats Dolatkah (fil dr i biblioteks- och informationsvetenskap) föreläser om läsning, läsvanor och lässtatistik. I våra litteraturlistor återfinns bla Ulla Carlssons och Jenny Johannisson, antologi *Läsarnas marknad, marknadens läsare. En forskningsantologi utarbetad för litteraturutredningen* 2012.

Studenternas intresse är stort för skönlitteratur och förmedling, vilket även märks i valet av uppsatsämnen. I en vetenskapligt baserad utbildning är också samspelet mellan pågående forskning och utbildning väsentligt. Vid institutionen pågår även forskning inom litteraturområdet som i det fleråriga projektet: *Fiktionsläsningen i internetsamhället: litteraturens betydelse för unga vuxnas personlighetsutveckling och omvärldsorientering*, finansierat av Vetenskapsrådet inom ramen för programmet *Uses of fiction*.

JENNY LINDBERG

Programansvarig för bibliotekarieprogrammet

MARGARETA LUNDBERG RODIN

Professionssamordnare

Jenny Lindberg.

Margareta Lundberg Rodin.

FOTO: ELISABETH OHLSSON WALLIN

Biblioteken som kulturhus – en utvecklingsväg för folkbiblioteken

Folkbibliotek som kulturhus betyder ökat samspel med andra, ett bredare utbud och att biblioteken i högre utsträckning blir arenor för olika former av kulturella aktiviteter, det skriver Region Skånes kulturnämnd.

UTVECKLING AV BIBLIOTEKSSAMHETEN i riktning mot kulturhus är ett sätt för folkbiblioteken att förstärka sin roll i lokalsamhället och bättre samspara med en omvärld i ständig förändring. De senaste årens utveckling inom områdena kultur, information och lärande utmanar folkbibliotekens traditionella roll och ställer intressanta frågor kring folkbibliotekens uppdrag, kärnverksamhet och därmed bibliotekarierollen. Samtidigt innebär den nya möjligheter att utveckla biblioteken till moderna arenor för kultur, delaktighet och eget skapande. Teknikutvecklingen, och digitaliseringen i synnerhet, har kraftigt förändrat bibliotekens förutsättningar. Den klassiska rollen som bokdistributör och litteraturförmedlare utmanas, samtidigt som tekniken ger biblioteken möjligheter att tex erbjuda ett digitalt kulturutbud i ett lokalt sammanhang, vara en plats för eget skapande eller själva ha en producentroll. Befolkningens kulturvanor ändras och i takt med ökad tillgång till media, information och kultur, förändras biblioteksanvändarnas beteenden och förväntningar. Bibliotekets ansvar att erbjuda alla invånare en relevant biblioteksservice har kanske aldrig varit en större utmaning. E-boksfrågan illustrerar dilemmat att möta gamla och nya behov samtidigt. Utvecklingen mot en mer dialogorienterad och användarstyrd verksamhet kräver större lyhördhet gentemot användarna och kan förändra bibliotekens innehåll och inriktning.

Kulturhustanken har utvecklats i dialog med kommunerna och biblioteken inom ramen för kultursamverkansmodellen. Att Kultur Skåne dessutom har *ett* verksamhetsområde för Bibliotek, bildning och media (BBM) samt ett tydligt utvecklingsuppdrag har gjort att man kan jobba med frågan strategiskt.

Ett led i arbetet med folkbiblioteken som

kulturhus är de skånska utvecklingsprojekt som bedrivits sedan hösten 2012, med särskilt stöd av Statens kulturråd. Bibliotekens ingångar till projekten varierar: det är små och stora kommuner, filialer och huvudbibliotek, mindre processer kring delar av verksamheten eller stora övergripande. Projekten har handlat om praktiskt arbete med barn och unga som kulturproducenter, utveckling och användande av ny teknik, bibliotekets roll i en lokal filmstruktur, verksamhetsutveckling i dialog med brukarna, utveckling av bibliotekarierollen, relationen mellan bibliotek och befintliga kulturhus samt bibliotekets roll som motor i samhällsutvecklingen. Denna mångfald visar kulturhusbegreppets potential. Gemensamt för de skånska kulturhusprojekten är ett öppet och utforskande förhållningssätt till bibliotekets erbjudande och roll i lokalsamhället och ett ökat samarbete med medborgare och/eller andra aktörer.

Tre av de skånska kulturhusprojekten har följts av en forskare från Lunds universitet. I rapporten "Att dela en helhetsbild" analyseras hur kulturhustanken har formulerats och realiserats på de lokala biblioteken. Ytterligare fyra av de skånska kulturhusprojekten samt Kultur Skånes regionala roll som utvecklingsaktör har belysts i masteruppsatser vid Lunds universitet. Kulturhustemat har också lyfts på den nationella konferens som Region Skånes kulturnämnd arrangerat tillsammans med Svensk Biblioteksforening, i slutet av oktober i år.

Flera av BBM:s övriga utvecklingsprocesser knyter an till kulturhustanken, tex insatser för att öka medborgarnas tillgång till media och information, utvecklingsarbete kring mångspråkig biblioteksverksamhet, mer öppna bibliotek, samt utveckling av den kulturella infrastrukturen.

Allt detta pekar på kulturhustanken som

en intressant möjlighet för folkbiblioteken, men frågan är långt ifrån okontroversiell. De invändningar som brukar framföras mot bibliotek som kulturhus är att folkbiblioteken alltid har varit kulturhus, att fokus på huset riskerar att skapa monument utan innehåll eller att utvecklingen mot kulturhus riskerar att urholka bibliotekens kärnverksamhet. Men det som främst utmärker de aktuella skånska kulturhusprojekten är utveckling genom dialog, det lokala perspektivet och teknikens möjligheter. Detta är en förskjutning av begreppet biblioteket som kulturhus, jämfört med exempelvis 1970-talets diskussion om biblioteket som allaktivitetshus. Den skånska kulturhustanken betonar inte byggnaden i sig, utan innehåll. Med respekt för bibliotekets viktiga roll som mötesplats, som public domain, är biblioteket som kulturhus ett sätt, att med hjälp av andra fylla byggnaden eller biblioteksverksamheten med ett delvis nytt innehåll. De nya eller fördjupade relationer som skapas i utvecklingen av biblioteket som kulturhus, syftar till att samspara med, förstärka och utveckla bibliotekets kärnvärden, inte konkurrera med dem. Men det är viktigt att komma ihåg att även kärnverksamheten är beroende av kontext och i ständig utveckling.

Folkbiblioteken som kulturhus betyder alltså på samma gång en breddning och en fördjupning av bibliotekens verksamhet. Det finns inte *ett* svar på vad folkbiblioteket som kulturhus innebär, utan bibliotekets utveckling är beroende av det lokala sammanhanget och sker i samspel med användare och andra aktörer.

Nu fortsätter vi resan mot biblioteken som kulturhus bland annat med hjälp av ytterligare 1 miljon kronor från Statens kulturråd, denna gång inom ramen för samverkansmodellen.

KRISTINA ELDING

Utvecklare media och bibliotek, Kultur Skåne

TVSKLAND

Frankfurter Buchmesse

Allt i en app! Årets Frankfurter Buchmesse kräver nog sin mobila mässguide – en app för Apples iPhone, iPad, iPod samt även för Androida smarta telefoner. Annars finns det risk för att gå vilse bland de över 7 300 utställarna från ca 100 länder, och inte hitta till bibliotekens Halle 4.2.

För andra året i rad fortsätter samarbetet mellan biblioteksvärlden genom Berufsverband Information Bibliothek (BIB) och Frankfurter Buchmesse. Ett av ämnena manifesteras i symposiet "Social Reading".

Brasilien är hedersgäst i år. Ett 90-tal brasilianska författare representerar landets kultur och litteratur i olika ämnen. Under mottot "Brasilien – ett land fullt av röster" arrangeras fler än 150 program. Man nöjer sig inte bara med att hålla till i själva mässområdet. Även utanför kommer man att sprida brasiliansk kultur: musik, dans, teater, konst, arkitektur, litterära uppläsningar etc. Landets kulturminister kommer och författare och kulturpersonligheter som Ana Maria Machado, Luiz Ruffato, Andréa del Fuego, Beatriz Bracher, Patrícia Melo, Paulo Lins och bästsäljaren Paulo Coelho.

(www.buchmesse.de)

Ständigt dessa e-böcker

Mycket skrivs och sägs om e-böcker. En annorlunda vinkling har Eric W. Steinhauer i en artikel i BuB Forum Bibliothek und Information. Han menar att biblioteken fortfarande har ett outplånligt mindervärdeskomplex, som gör att de känner sig tvingade att visa allmänheten hur moderna de är. Det innebär att man prioriterar det senaste oavsett vad det är. När det gäller e-böcker utgör de endast 2,4 procent av den tyska bokmarknaden (som jämförelse utgjorde vinylskivorna 1,4 procent av 2012 års skivförsäljning). Är alltihop kring e-böcker upphaussat? Relikter av tidigare "inmedia" finns i källarmagasinen på många bibliotek. Nu går det inte att jämföra fysiska media med e-böcker. E-böcker är "på ett spökligt sätt" osynliga, okroppsliga,

flyktiga, skriver artikelförfattaren. Detta faktum har åtskilliga och inte alltid trevliga konsekvenser, mest av rättslig karaktär. Till skillnad från fysiska objekt i traditionell mening är användandet inte enhetligt och kan innebära åtskilliga begränsningar i praktiken. Problemen med äganderätten till e-böcker drabbar både användare och bibliotek på sikt. Det hela är en fråga om bibliotekens överlevnad, skriver Eric W Steinhauer. Han är bibliotekschef vid FernUniversität i Hagen.

USA

Läsning och bibliotek

Det är tack vare biblioteken som barnen kan utveckla sin lust till böcker och läsning. Det anser 94 procent av amerikanska föräldrar, enligt en rapport gjord av det ansedda Pew Research Center (pewinternet.com).

Centret har kartlagt relationerna mellan föräldrar och folkbibliotek i USA, och vilken roll biblioteken spelar i samhället. Bland all information som ges i rapporten framgår att det är skillnader mellan mammor och pappor. Mammorna är mest engagerade. De läser högt för barnen mer än vad papporna gör, och de föredrar också tryckta böcker framför digitalt innehåll. Ju mer teknik föräldrarna själva har, ju mer benägna är de att utnyttja bibliotekens service. Föräldrarna vill också ha mer hjälp att förbereda barnen för skolan och ha mer resurser till skolbarn. Småbarnsföräldrar är extra angelägna om biblioteken.

Undersökningen ingår som del i det stora projektet "Pew Research Center's Internet & American Life". Tidigare rapport i år inom projektet var "Library Services in the Digital Age" (omskrivet i Utblick BBL nr 2/2013).

Banned Books Week

Under det årliga Banned Books Week i september fortsatte biblioteken, bibliotekens

organisationer, bokhandlar, förläggare, lärare och läsare att propagera för rätten till fri tillgång till information och läsning, även av sådant som är oortodox och impopulärt. Många deltar i Virtual Read-Out, högläsning av böcker som censurivrare försökt få bort från bibliotekens och skolornas hyllor. Inom Virtual Read-Out har fler än 1 500 videor gjorts sedan projektet började 2011. Numera hedras också utvalda Banned Books Heroes, personer och organisationer som gjort en stor insats med att försvara rätten att läsa fritt. Nytt är också "Twitter parties".

Den årliga listan Most challenged books användes i år, liksom tidigare år, i kampanjen.

Most challenged books 2012 rangordnad efter antalet protester :

1. *Captain Underpants* (serie) av Dav Pilkey, anses ha anstötligt språk och olämplig för åldersgrupp.
2. *The Absolutely True Diary of a Part-Time Indian* av Sherman Alexie – "anstötligt språk, rasism, sexuell frispråkighet, olämplig för åldersgrupp".
3. *Thirteen Reasons Why* av Jay Asher – "droger, alkohol, rökning, sexuell frispråkighet, självmord, olämplig för åldersgrupp".
4. *Fifty Shades of Grey* av E. L. James – "anstötligt språk, sexuell frispråkighet".
5. *And Tango Makes Three* av Peter Parnell och Justin Richardson – "homosexualitet, olämplig för åldersgrupp".
6. *The Kite Runner* av Khaled Hosseini – "homosexualitet, anstötligt språk, religiös synpunkt, sexuell frispråkighet".
7. *Looking for Alaska* av John Green – "anstötligt språk, sexuell frispråkighet, olämplig för åldersgrupp".
8. *Scary Stories* (serie) av Alvin Schwartz – "olämplig för åldersgrupp, våld".
9. *The Glass Castle* av Jeanette Walls – "anstötligt språk, sexuell frispråkighet".
10. *Beloved* av Toni Morrison – "sexuell frispråkighet, religiös ståndpunkt, våld".

Antalet anmälningar har ökat med ungefär 25 % sedan 2011 men är fortfarande färre än under 1980- och 1990-talen.

”Skrivande människor” som läser

I sin uppsats belyser Maria Bom Casselbrant hur folkhögskoleelever ser läsning som en övning i att skriva. Men i folkhögskolemiljön – starkt förknippad med folkbildning och kunskapssökande – är den aktiva biblioteksverksamheten inte given.

LÄSNING ÄR ETT sätt träna sig för den som vill skriva skönlitteratur på samma sätt som en musiker måste öva sig för att bli bra. Det räcker inte med talang.

Den jämförelsen gör Andreas 24 år i Maria Bom Casselbrants uppsats ”Man behöver läsningen att ta sats ifrån, i sitt skrivande. En kvalitativ intervjuundersökning om skrivande människors läsvanor.”

Det är ingen genomlysning av vad ”skrivande människor” läser utan i vilken utsträckning deras läsupplevelser påverkas av att de själva skriver och omvänt hur skrivandet påverkas av läsningen av skönlitteratur.

Begreppet ”skrivande människor” syftar i uppsatsen på dem som ”någorlunda regelbundet skriver någon form av skönlitterära texter, för sitt eget nöjes skull och/eller i syfte att bli publicerad”.

En petig invändning är att begreppet är övertydligt, då inga andra varelser än människor är ”skrivande”, man kan också reflektera över att det signalerar något slags åtskillnad mellan ”skrivande människor” och ”författare”. Av de sju som intervjuas framgår inte om någon av dessa blivit publicerad. Däremot att alla ägnar sig åt ”kreativt skrivande/creative writing”, också kallat skapande svenska som i sin tur definieras som alla typer av skrivande utanför det journalistiska, akademiska och tekniska skrivandet.

Det de intervjuade har gemensamt är också att de genomgår eller har genomgått utbildningar av typen författarskola, gått på prosa- och poesilinjer eller någon skrivarlinje vid en folkhögskola.

Maria Bom Casselbrant har i flera år själv arbetat som skrivarlärare vid en folkhögskola där hon också var ansvarig för skolans bibliotek. Därmed kan hon utifrån egna erfarenheter belysa folkhögskolans utbildningsverksamhet – något som annars inte givet intresserar vare sig forskare eller annan omgivande offentlighet. Ointresset från medier har man kunnat notera i sådant som att det dröjde länge innan det alls uppmärksammades att ABF inte längre ansåg sig ha råd att fortsätta driva arbetarrörelsens anrika folkhögskola Brunnsvik.

Uppsatsen påminner alltså om folkhögskolornas existens genom en behändig historik över denna nordiska

modell som initierades i Danmark 1844, inspirerat av prästen och författaren Nikolaj Fredrik Severin Grundtvigs idé om ”livsupplysning”.

Ursprungligen var folkhögskolan tänkt enbart för bönder och deras barn, skolorna präglades av liberal frihetsideologi men blev efterhand också en fortbildningsväg och ideologisk plattform för arbetarklassen.

Idag finns 150 folkhögskolor i Sverige som en etablerad del av den eftergymnasiala utbildningen och en möjlighet exempelvis för dem med kreativa ambitioner.

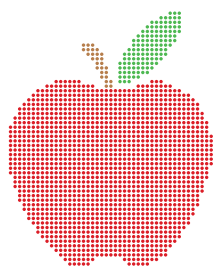
Enligt en konsumentundersökning från Cint drömmar nästan var tredje svensk om att bli författare vilket innebär ett intresse inte bara för skrivande utan också för litteratur. Därmed blir det, för bland annat biblioteksforskningen, relevant hur dessa författare in spe förhåller sig till läsning. Som teoretisk utgångspunkt använder sig Maria Bom Casselbrant av Sten Furhammars studie ”Varför läser du?”. Studien ingick i SKRIN-projektet (Skriftkultur och mediebruk i nordiska familjer), ett samnordiskt projekt vars syfte bland annat var att ge bibliotek och litteraturförmedlare kunskap om läsningens funktion för olika läsare.

För den som går skrivarkurs blir naturligtvis skönlitterär läsning av egna och andras texter en del av utbildningen men bortsett från det läser de sju intervjuade mer än genomsnittet – såväl skönlitteratur som romaner och deckare men också facklitteratur. Skrivarkurserna medför också upptäckten av genrer som man tidigare inte intresserat sig för.

De intervjuade talar påfallande ofta om formen, orden och stilen när de beskriver vad läsningen ger dem. Språket i andras verk blir en inspiration i det egna skrivandet, att läsa är även en kunskapsorientering i hur andra, etablerade författare löser skrivtekniska problem.

I början av skrivarkurserna beskriver eleverna att det handlar en hel del om att härma och imitera och det förekommer också en övergående rädsla att ”smittas” av andras språk.

På frågan hur de väljer sin egen läsning nämns litteraturtidskrifter, kultursidor, antikvariat, arbetskamrater och ”nätet”. Dock inte bibliotekspersonal. Det närmaste man kommer ifråga om bibliotek som förmedlare är att en av informanterna säger sig läsa ”bibliotekskataloger”.

Maria Bom Casselbrant:
Man behöver läsningen att ta sats ifrån, i sitt skrivande. En kvalitativ intervjuundersökning om skrivande människors läsvanor.

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS-
OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS-
OCH INFORMATIONSVETENSKAP,
BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN 2012.

Lästid på jobbet

I det sammanhanget är det tankeväckande att den som går en skrivarkurs och därmed är intresserad av skönlitteratur inte givet har tillgång till aktiv biblioteksverksamhet.

Maria Bom Casselbrant refererar en kartläggning från 2005/2006 i projektet Verklighet och vision, där det framgår att 135 av de då sammanlagt 148 folkhögskolorna uppgav att de hade eget bibliotek. Utbildade bibliotekarier fanns dock enbart på 28 av folkhögskolorna. Istället är det lärare eller expeditionspersonal eller "någon annan" som uppges ansvara för biblioteket. På åtta av skolorna är biblioteket helt obemannat.

Den här uppsatsen bidrar alltså inte bara till att lyfta fram folkhögskolorna, som annars inte rörer särskilt stor uppmärksamhet i det vi kallar kunskapssamhället. Vi får dessutom inblick i hur folkhögskolor som lockar dem som både vill och måste läsa skönlitteratur, inte prioriterar sina bibliotek.

NÄR SKÖNLITTERATUREN HAR fått ett uppsving igen på folkbiblioteken återkommer också en fråga som det har varit tyst om ganska länge. Borde inte en bibliotekarie som arbetar med läsfrämjande för vuxna få läsa romaner på arbetstid? Är det verkligen rimligt att all den tid som krävs för att få litteraturkännedom och kunna förmedla böcker till andra förväntas gå av sig självt, på fritiden? Inga problem, tycks det. Alla bibliotekarier är ändå läsare, och de flesta har skrivit en C-uppsats i litteraturvetenskap, väl?

Förundersökningen *Synen på skönlitteratur för vuxna på svenska folkbibliotek* (Regionbibliotek Halland) som ska följas av *Fördjupad syn på skönlitteratur* visar att bibliotekarier verkligen är läsare. Undersökningen visar också att bibliotekarier inte endast läser för eget nöje, utan för att hänga med i utgivningen och kunna uttala sig om det som efterfrågas av låntagare på biblioteken. Inte nog med att fritiden alltså ägnas åt den nödvändiga läsningen, man väljer dessutom vad man läser utifrån sitt arbete. På fritiden!

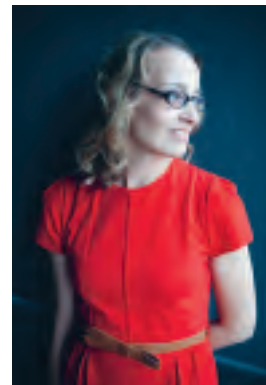
Haha, skrattar ni som vet att tiden är så pressad att till och med sambindningslistan får turnera mellan personalen som kvällslektör. När skulle det finnas lästid på jobbet? Skönlitteraturen må vara viktig, men tidseffektiv är den sannerligen inte och vi måste ju bemanna informationsdisken. Alla skriver vi under på hur viktig läsningen är för demokrati, för lärande och för att utjämna klassklyftor. Vi önskar oss läsande förebilder och suckar över att det offentliga läsandet allt mer ersätts av knappande på mobiltelefoner. Hur ska vi få barn och ungdomar att läsa om vi inte upprätthåller en läsande kultur hos vuxna?

Precis som så många andra bibliotekarier kan jag nästan inte besöka en för mig ny stad utan att leta efter biblioteket. Jag vet inte vad jag hoppas hitta där, några nya idéer kanske, överraskande temaskyltningar, men framför allt är det nog ett sätt att känna sig hemma oavsett plats. Det som slår mig är att det man möts av i biblioteksrummet faktiskt inte är bokläsande vuxna. Nästan utan undantag har bibliotekarierna blicken vänd mot en datorskärm. Jag har faktiskt mött fler läsande bland spärrvakterna på tunnelbanan än bland personalen på biblioteken. Till och med sommarjobbare i glasskiosken har jag sett med näsan i en bok mellan kunderna, men aldrig en bibliotekarie!

Det är väl de där bemötandekursernas fel. De där som lärde oss att inte ta med inre arbete ut till informationsdisken och istället sitta sysslösa och le inbjudande i väntan på frågor. Men vore det inte roligare och mer läsfrämjande att mötas av frågan: "Vad läser du?" istället för den vanliga "Jobbar du här?" Det är inte böcker som inspirerar till läsning, det är läsare! Jag vill veta vad spärrvakten läser när jag passerar och jag frågar efter titeln på boken när jag köper glass av sommarjobbaren. Betyder det att jag har fått fler lästips på tunnelbanan än på biblioteket?

Jag föreslår att samtliga som arbetar på bibliotek placerar sökdatorn bakom ryggen och uppmuntras att läsa skönlitteratur mellan frågorna. Inte bara säga att det är angeläget att läsa böcker utan också visa att det är det. Vara vuxna läsande förebilder i praktiken!

Se där, så löste vi samtidigt problemet med att få lästid på jobbet!

National Geographic Stock / Michael Nichols / WWF

Rädda tigern

Bli Tigerfadder
på wwf.se/tigerfadder

WWF kontrolleras av Svensk Insamlingskontroll

Ashanti White

Not Your Ordinary Librarian: Debunking the popular perceptions of librarians.

CHANDOS PUBLISHING, 2012.

Stereotypier var ursprungligen de fasta typer i bly som användes för att trycka böcker och tidningar. Det är också benämningen på upprepade rörelsemönster hos människor och djur. Stereotypier kan också vara långlivade

och förenklade föreställningar om mänskliga egenskaper. Dessa är ofta knutna till kön, nationalitet, etnicitet eller yrke. Det har forskats och skrivits en hel del om de stereotypa framställningarna av forskare, särskilt naturvetare och medicinare, som funnits i Västerlandet åtminstone sedan 1600-talet. Men även andra professioner har skildrats på ett förenklat sätt i medier av olika slag: psykologer, läkare, poliser, präster, sjuksköterskor och rörmokare. Det gäller också för bibliotekarier.

Visst, det är ett faktum att en majoritet av alla bibliotekarier i Europa och Amerika är kvinnor. De flesta är också vita och många bär glasögon. Men det är inte sant att den typiska bibliotekarien är en gammal ungmö som har foträta skor, hårknut och ägnar sin arbetstid åt att säga "schh" till högljudda låntagare. Det är en stereotyp som också säljs i form av en plastdocka – "librarian action figure" – och heter "Nancy Pearl". Dockan sägs vara baserad på en reellt existerande bibliotekarie med det namnet. Hon var även författare och radiopersonlighet och inte alls så stereotyp som "Nancy Pearl". Men den verkliga Nancy Pearl hjälpte till att marknadsföra dockan eftersom, som hon sa, den kunde avgöra vilka bibliotekarier som hade sinne för humor.

Ashanti White, författaren till *Not Your Ordinary Librarian*, är också kvinna och praktiserande bibliotekarie, men även poet,

romanförfattare och ... ung och afroamerikan. Men hon tycker inte att detta med stereotypier har så mycket med humor att göra. Den stereotypa bibliotekarien har negativa konsekvenser för en profession som idag är mångfasetterad, starkt teknologiberoende och "kundorienterad", menar hon. Ja, förenklingarna påverkar rekryteringen av bibliotekarier och ytterst bibliotekens utveckling.

White börjar boken med att introducera sig själv. "Du ser inte ut som en bibliotekarie" eller "Du ser inte ut att jobba här", är kommenterar hon mött under sina närmare tio år som anställd på olika bibliotek i USA. Som gladlynt, svart och ung märkte hon att äldre och medelålders biblioteksbesökare undvek att ställa sina frågor till henne. De sökte nog efter den vita damen med hårknut och glasögon som de litade på. Besökare som var ovana, unga eller "icke-vita" blev däremot uppmuntrade att ställa frågor när White uppenbarade sig. Stereotypierna lever vidare och reproduceras fortfarande i filmer och teveprogram.

White gör det självklara konstaterandet att de första mer kända bibliotekarierna under 1800-talet var män av Benjamin Franklins och Melvil Deweys kaliber. Men under senare delen av 1800-talet och början av 1900-talet ses yrket i allt större utsträckning som passande för ogifta kvinnor. Bibliotekarien som en gammal ungmö och som sträng polis hade talanger som främst kom till sin rätt när någon hade försenade lån eller pratade för högt. Senare har det också formats stereotypier kring manliga (nördiga) bibliotekarier och sexiga bibliotekarier.

I boken ägnas tre kapitel åt bilden av bibliotekarien i filmens, televisionens och skönlitteraturens världar. Några särskilt avancerade analyser får vi oss inte till livs, men en bra översikt. Kan själv tycka att framställningen ibland blir väl moraliserande. Det är nog att kräva för mycket av Hollywood eller kommersiella tevekanaler att varje bibliotekarie som skymtar förbi ska skildras i all sin komplexitet, både till person och profession. White återkommer gång på gång till det faktum att det moderna bibliotekarieryrket innehåller

så mycket mer än att läsa, placera och katalogisera böcker. Men just det komplexa är inte så lätt att skildra i bilder och filmer. Och, som sagt, det är inte bara bibliotekarier som "drabbas" av förenklingar. Det bör också sägas, att boken också presenterar en rad exempel på bibliotekarier i barnprogram och romaner som ger en positiv och nyanserad bild av vad det innebär att vara verksam vid ett bibliotek. Dessutom porträtteras flera verkliga bibliotekarier som sannerligen inte är "ordinära".

Not Your Ordinary Librarian utspelar sig i ett amerikanskt sammanhang. Men med tanke på det inflytande som amerikansk populärkultur utövar i hela världen är boken relevant även för en svensk läsare. Tyvärr förfulas boken av ett undermåligt bildmaterial. När stereotypier behandlas är bilder centrala, men här är de mycket små och många är av usel kvalitet.

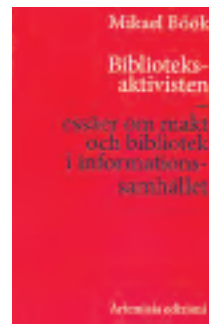
KJELL JONSSON

Professor vid Umeå universitet

Mikael Böök

Biblioteksaktivisten: essäer om makt och bibliotek i informations-samhället

EDIZIONE ARTEMISIA, 2013

Antalet tänkare och debattörer i den svenska biblioteksvärlden som tar sig an de långsiktiga, ideologiska och visionära frågorna är inte många. Mikael Böök är en av de både intressantaste och flitigaste. Från sin

utsiktspunkt i Finland deltar han i den finska, svenska och internationella biblioteksdebatten, men har nog inte här fått den respons som han borde få, kanske beroende på sin sidoposition (ur svensk synpunkt).

Böök är akademiker med filosofi som huvudämne, inte bibliotekarie, men var med om att starta det nytänkta och omskrivna biblioteket Kabelboken i Helsing-

RECENSIONER

fors. Han kallar sig biblioteksaktivist och har skrivit många artiklar i biblioteksfrågor i tidningar och tidskrifter, bla i *bis*. Nu har han samlat ett antal artiklar, en del av dem bearbetade, i en bok med just titeln *Biblioteksaktivisten* och lagt till några nyskrivna avsnitt.

Det som är mest spännande är att Böök är en sann visionär och inte skyr de djärva idéerna. Artiklarna genomsyras av en närmast obegränsad tilltro till biblioteksidén och bibliotekens potential att spela en viktig roll i samhället. En röd tråd är tanken att biblioteken borde räknas som den fjärde statsmakten tillsammans med medierna, eller snarare i stället för medierna, eftersom dessa i allt större utsträckning har blivit affärsverksamhet, och vid sidan av riksdagen, regeringen och domstolarna. Att biblioteken borde ses som public service är en tanke som bla även Ingrid Atlestam har fört fram, men den diskussionen har inte riktigt velat ta fart. Böök pläderar här kraftfullt för att biblioteken ska tilldelas och axla uppgiften att samla, bevara, ordna och tillgängliggöra samhällets hela dokumentation, all offentlig, vetenskaplig, litterär och annan dokumentation, den som är en förutsättning för det demokratiska samhället.

Böök ser internet som en förlängning av biblioteken eller som ett gigantiskt bibliotek. Bibliotekarierna borde därför ta hand om styrningen av hela internet, IP-nummer, domännamn och informationssäkerheten, eftersom biblioteken är samhällets informationsspecialister och ska vara fristående från den centrala makten. Men det finns hinder: "Bibliotekens grundläggande problem, när det betraktas ur synvinkeln framväxande statsmakt, är hur det ska kunna omvandlas från en politiskt passiv tjänst till ett aktivt politiskt organ." Det uppfattar jag som en motsägelse. Som den fjärde statsmakten ska biblioteken vara fristående från den centrala makten, samtidigt som biblioteken ska positionera sig som en politisk makt, "det politiska medvetandets väktare". Hur går det ihop? Böök tar här också in ett kritiskt inlägg av professor Lars D. Eriksson, som menar att bibliotekens förtroendekapital och

styrka ligger i att de är maktlösa och om de får makt, vem ska då kontrollera dem? Böök svarar dock bla med frågan varför det skulle vara svårare att kontrollera biblioteken än domstolarna?

Ett annat spår gäller bibliotekens deltagande i World Social Forum-rörelsen (wsf). Böök har själv deltagit i dessa stora fora och vid ett av dem, i Nairobi 2006, medverkat i ett projekt som syftade till att skapa ett wsf-bibliotek med all dokumentation från mötet, för att alla föredrag, flygblad, referat, uttalanden osv skulle kunna sparas för framtiden. Böök återoppar Kay Raseroka från Botswana, IFLA:s dåvarande ordförande, som i Mumbai 2004 uttalade sig om bibliotekens viktiga roll i wsf och därmed i förverkligandet av Attac:s och wsf:s paroll "en annan värld är möjlig". Han citerar också R. David Lankes (som höll ett uppskattat föredrag under Biblioteksdagarna 2011): "The mission of librarians is to improve society through facilitating knowledge creation in their communities."

Böök tar upp flera andra stora frågor, som det inte finns utrymme att beröra här. Det är fantasieggande och spännande att följa hans argumentation, med många referenser, för att biblioteken ska spela en mycket större och aktivare roll i samhället. Särskilt utmanande är det uppenbara behovet av att bibliotekarierna i så fall ändrar sin bild av sig själva och sina uppgifter. Är vi beredda att göra det? Trots vissa upprepningar, som har med formen (samlingen av tidigare publicerade artiklar) att göra, är boken förhållandevis lättläst och lämpar sig både för diskussioner på personalmöten och studiedagar och som inspiration för den som är intresserad av bibliotekens roll i samhället och av att allmänt vidga vyerna.

LENA LUNDGREN

F d utvecklingsledare vid Regionbibliotek Stockholm

Boken finns digitalt tillgänglig på:
<http://www.edizioniartemisia.fi/ebooks/mb/biblioteksaktivisten/html/biblioteksaktivisten.html>

Utröta barncancer.
Din gåva gör skillnad.

Pg 90 20 90-0

**DÖDSSTRAFFET
ÄR INTE ETT
STRAFF, DET
ÄR ETT BROTT**

WagnerGUIDE - vägvisare i mobilen

WAGNER

www.wagnerform.se

MTM växer med nytt kunskapscentrum

Det finns både för- och nackdelar med att överföra verksamheten vid Centrum för lättläst till Myndigheten för tillgängliga medier (MTM). Servicen till människor med läsnedsättning förstärks, samtidigt plockas lättläst-uppdraget i skolan bort.

LÄTTLÄSTUTREDNINGEN FÖRESLÅR att ett nationellt kunskapscentrum för lättläst införs på MTM. Förslaget innebär att både varumärke som befintlig personal och kompetens förs över till Myndigheten för tillgängliga medier (MTM). Centrum för lättläst föreslås bli en egen enhet inom myndigheten, med en egen avdelningschef. Kunskapscentret ska utforma nationella riktlinjer för lättläst, sammanställa och sprida forskning m m. Tidningen 8 SIDOR och även lättläst litteratur ska produceras inom ramen för kunskapscentret. Insatserna ska främst riktas till personer med utvecklingsstörning, andra funktionsnedsättningar som påverkar läsförmågan i hög grad och till personer med demenssjukdom.

– Förslaget att Centrum för lättläst blir en del av MTM blir en positiv kraftsamling för att öka servicen till personer med läsnedsättning. Tillsammans kan vi göra allt bättre tjänster och produkter som stöd för ett demokratiskt och jämlikt samhälle där alla kan delta på sina villkor, säger MTM:s generaldirektör Roland Esaïasson.

Utredaren slår fast att det arbete som stiftelsen Centrum för lättläst i dag gör är viktigt och att ingen annan har det engagemang för målgrupperna som Centrum för lättläst har. Centrum för lättläst har en unik samlad kompetens om lättlästa texter och att den

kompetensen ska bevaras och utvecklas. Utredarens främsta uppdrag har varit att föreslå alternativa organisationsformer för stiftelsen.

– Vi välkomnar förslaget om nationellt kunskapscentrum och att det arbete som redan pågår idag med att stärka samarbetet med våra målgrupper och förmedlare, föreslås fördjupas ytterligare, säger Ann Katrin Agebäck, direktör på Centrum för lättläst.

Däremot ser Ann Katrin Agebäck med oro på att det särskilda uppdraget med att utöka utbudet med lättläst litteratur i skolan föreslås försvinna eftersom Lättlästutredningen menar att det kan skötas av privata aktörer.

Hon menar att detta går stick i stäv med vad all expertis visat.

– Allt fler barn med funktionsnedsättningar går också i vanliga skolor och det är därför viktigt att lättläst litteratur och nyheter når fram till skolorna. Inom skolan behövs det fler insatser, inte färre, säger Ann Katrin Agebäck.

Även Centrum för Lättlästs uppdrag gentemot nyanlända invandrare och lässvaga unga tas bort. Utredningen menar att de grupperna i större utsträckning får sina behov tillgodosedda av privata aktörer.

Lättlästutredningens förslag ska nu ut på remiss. Det nya nationella kunskapscentret ska påbörja sin verksamhet den 1 januari 2015.

ÅE

e-boksstopp i vården

– **DET** ska väl inte vara vårddök på e-böcker! Hur ska vi hantera att personalen inom Landstinget Västernorrland är utestängda från ny färsk e-litteratur? undrar Brita Wessinger, medicinsk bibliotekarie vid Sollefteå sjukhus, där e-bokstopp råder.

Personalen på Sollefteå sjukhus är helt utestängda från nya e-bokstitlar i medicinska ämnen, speciallitteratur som är viktig för deras fortbildning och i förlängningen patienternas behandlingar. Stopp för fjärrlån råder på grund av alltför höga kostnader. Detta i en tid när allt fler AT- och ST-läkare använder läsplatta för att läsa nya tidskrifter och böcker. Brita Wessinger är heligt förbannad över sakens tillstånd eftersom licensavtalen för e-böcker i detta nu ej tillåter leverans.

– De flesta av de här e-böckerna kommer aldrig att tryckas. Det gör att den som har licensen för e-boken dikterar villkoren för vem som ska läsa den. Bibliotekets grundidé – att låna av varandra i en internationell gemenskap – raderas, menar Brita Wessinger.

– Detta är allvarligt. En politisk fråga i allra högsta grad.

ÅE

FOTO: ÅSA EKSTRÖM

Vill producera teckenspråklitteratur

MYNDIGHETEN FÖR tillgängliga medier, MTM, vill börja producera teckenspråkig skönlitteratur för barn och vuxna. MTM vill också permanenta en verksamhet där teckenspråkiga döva kan lämna in kortare texter och få dem tillgängliggjorda på teckenspråk. I dag lånar MTM ut teckenspråkig litteratur via nedladdning och bibliotek men ansvarar inte för produktionen. MTM har sedan 2011 ett uppdrag att främja teckenspråkig litteratur. Helena Söderlund, dövblindlärare och bibliotekarie har under året utrett förutsättningarna för hur produktionen skulle kunna gå till. Hennes rapport **”Tid för teckenspråk”** har överlämnats i samband med en begäran till regeringen om att få producera teckenspråkig litteratur. Om allt går i lås kan produktionen starta januari 2015.

ÅE

Inferno på Lundsberg

1999 BESÖKTE Storfors kommunalråd för första gången Lundsbergs skola då det nya skolbiblioteket invigdes. Anna-Lena Hjertberg började då sitt nya arbete som biblioteksassistent.

– Det var en totalchock för oss alla när skolan stängdes. Därför känns det bra att alla fina elever är igång och jobbar med sina gymnasiearbeten i biblioteket, berättar Anna-Lena Hjertberg i telefon till BBL.

Hon och ett 80-tal skolanställda har väntat på besked om sina jobb. Först stängdes skolan av Skolinspektionen, därefter öppnades skolan igen efter att Förvaltningsrätten hävdade att det var fel att stänga hela skolan. Skolinspektionen överklagade till Kammarrätten i Stockholm och fick avslag på nytt. Internatskolan är återigen öppen efter att Förvaltningsrätten har prövat frågan om verksamhetsförbud. Internatskolan Lundsberg ligger i Storfors som är en av Sveriges minsta kommuner.

– Att förlora Lundsberg som arbetsgivare vore ett dråpslag för hela kommunen. För mig som 49-åring är det svårt att hitta ett nytt biblioteksjobb, säger Anna-Lena Hjertberg, biblioteksansvarig på skolan och medlem i fackförbundet Vision.

Lundsbergs lilla skolbibliotek ligger på bottenvåningen i skolan och bjuder på en vacker utsikt över skogen. Det lilla rummet är populärt som studierum för eleverna. Anna-Lena Hjertberg har trivts bra under sina 14 år på jobbet.

– Det mest positiva är när elever som sagt att de inte gillar att läsa, kommer tillbaka och har läst en bok som jag tipsat om och säger att de gillat vad de läst! Även när de varit oroliga inför prov och återvänt med goda resultat blir man glad för deras skull, berättar Anna-Lena Hjertberg.

– Den mest populära boken bland eleverna på internatskolan har i år varit Dan Browns *Inferno*. Även Jens Lapidus böcker har det varit kö på, berättar Anna-Lena Hjertberg.

Biblioteket har öppet 4 dagar i veckan och 3 kvällar i veckan. Fredagar är det stängt. Biblioteket har drygt 6 000 volymer, 3 dagstidningar och ett tjugotal tidsskrifter, exempelvis Tempus. Det finns även datorer och en kopiator. Läsåret 2007/2008 hade biblioteket en cirkulation på 1 668 utlån. När BBL frågar om Anna-Lena Hjertberg vetat något om den grova pennalism som förekommit på skolan, konstaterar hon kort att hon arbetat i skoldelen och inte på internatet.

– Självklart ska det inte ens få förkomma att vissa elever plågar andra elever. Det får de inte göra någon annanstans heller, säger Anna-Lena Hjertberg.

ÅE

Politiska utspel om bibliotek

BIBLIOTEKSTINGET I Eskilstuna samlade i mitten av september både bibliotekschefer och flera riksdagspolitiker från kulturutskottet.

Frågan för dagen var bibliotekens plats i den lokala och regionala utvecklingen och för en framgångsrik utbildning. Tingets moderator Christina Stenberg, tidigare Länsbibliotek Västmanland samt f.d. generalsekreterare för Svensk Biblioteksförning, inledde med att påpeka att hon ställt ett tryckt exemplar av Litteraturutredningen i lokalen. Därefter berättade Eskilstunas kommundirektör, Pär Eriksson (även årets ledare enligt tidningen Chef), om sin egen biblioteks- och bildningsresa – en resa som han hoppas att även den gamla industristaden Eskilstuna ska göra.

Karin Röding, rektor för Mälardalens högskola, underströk vikten av ett högskolebibliotek som servar mer än 12 000 studenter och 900 anställda – en kvalitetsstämpel på verksamheten. Förr låg fokus på samlingar och idag är det fokus på användare, studenter och forskare, menade hon. Niclas Lindberg, Svensk Biblioteksförnings nuvarande generalsekreterare, äntrade scenen och redovisade den nya bibliotekslagens möjligheter. Sedan var det dags

för politikerna att redovisa var de står i olika biblioteksfrågor. Moderaten Cecilia Magnusson, ledamot i kulturutskottet, menade att bibliotekarierna själva måste ta plats och driva verksamheten och frågorna: "Stadsbibliotekarien ska vara bildningens förkämpe i varje stad och biblioteket bildningens och demokratins fyrbål".

Utskottskollegan Lars Ohly (V) undrade hur det i realiteten kan se ut som det gör när alla partier säger sig vara bibliotekskramare: "Vi måste sluta vara utmärkte ordproducenter! Varför har vi annars en bibliotekslag utan professionen – skolbibliotek utan bibliotekarier? Färre specialbibliotek, färre arbetsplatsbibliotek?! Vi måste betala vad det kostar och vända utvecklingen", uppmanade Lars Ohly.

Riksdagsledamoten Roger Hadad (FP) konstaterade att skolfrågan blir en valfråga och att "mitt parti vill skriva in att grundstandarderna bör vara en skolbibliotekarie i skolbiblioteket".

Bibliotekstinget arrangerades av stadsbiblioteken i Västerås, Eskilstuna och Örebro, Mälardalens högskolas bibliotek, Universitetsbiblioteket i Örebro samt länsbiblioteken i de tre länen.

ÅE

Masterexamen

STUDENTER I ämnet Biblioteks- och informationsvetenskap vid Linnéuniversitetet (Kalmar/Växjö) har nu möjlighet att studera till masterexamen inom B&I. I slutet av september tilldelades nämligen Linnéuniversitetet generella examensrättigheter på masternivå – tidigare har det bara varit möjligt att få ut en kandidatexamen i ämnet vid Linnéuniversitetet.

– För oss är det naturligtvis en stor glädje att ha fått det här beskedet, men det har också betydelse för bibliotekssektorn och utbildningsstrukturen inom B&I nationellt, säger Joacim Hansson, professor i biblioteks- och informationsvetenskap på institutionen för kulturvetenskaper Linnéuniversitetet.

Idag studerar cirka 180 studenter antingen på helfart eller distans inom ramen för kandidatprogrammet. Det kommer att fortsätta så också framöver.

Masterexamen i biblioteks- och informationsvetenskap kommer att erbjudas inom ramen för ett nystartat masterprogram i kulturvetenskap vid institutionen för kulturvetenskaper på Linnéuniversitetet.

HZ

Ny chef på Det Kongelige Bibliotek

PERNILLE DROST, ordförande för det danska Bibliotekarförbundet (fackförbund för informationsspecialister och kulturförmedlare) har utnämnts till ny chef samt biträdande direktör för Danmarks nationalbibliotek Det Kongelige Bibliotek.

Med utnämningen av Pernille Drost avslutas ett omfattande strategiskt arbete och en omorganisation för att säkerställa att nationalbiblioteket kan förverkliga målet att bevara det danska kulturarvet nu och i framtiden samt att kunna ge alla medborgare bästa möjliga digitala tillgång till samlingarna.

”Nationalbiblioteket vill med Pernille Drost i spetsen stärka kunskapen om och tillgängligheten till det danska kulturarvet och ta steget mot att bli det digitala nationalbiblioteket”, enligt ett pressmeddelande från danska nationalbiblioteket.

Pernille Drost är 41 år, utbildad i bibliotek- och informationsvetenskap och har varit Bibliotekarförbundets ordförande sedan 2005. Hon har djupgående kunskaper från både forsknings- och folkbiblioteks-fältet och är en aktiv debattör, inte minst i frågor som rör bibliotek och upphovsrätt. Pernille Drost är dessutom styrelseledamot i huvudorganisationen Akademikerne, vice ordförande för akademikernas största a-kassa och ledamot i olika kommittéer, däribland Kommittén för skydd av vetenskapligt arbete (UVVA).

Hon tillträder sin nya tjänst den 1 november 2013.

HZ

Nominerade till Årets skolbibliotek

BJÖRNEKULLASKOLAN, ÅSTORP, Centrumskolan, Växjö och Celsiusskolan, Uppsala har nominerats till Årets skolbibliotek 2013. Priset delas ut av Nationella Skolbiblioteksgruppen, som består av representanter från skolor och bibliotek, inklusive författarorganisationer. Priset delas ut på Skolforum i Älvsjö den 28 oktober.

Juryen består av Anders Almgren, Lärarnas Riksförbund, Lena Linnerborg, Sveriges Skolledarförbund, Elisabeth Ljungdahl, Lärarförbundet, Gunnel Olsson, Svensk Biblioteksförning, och Maria Ronnäs DKS expertgrupp för skolbiblioteksfrågor.

2012 utsågs Nacka Gymnasiums skolbibliotek till vinnare av utmärkelsen.

ÅE

Linköping satsar på fokusbibliotek

FRÅN OCH med höstterminen 2013 har 15 grundskolor i Linköping ett skolbibliotek med en heltidsanställd bibliotekarie som leds av en skolchef. Kommunen utvecklar skolbibliotekets pedagogiska funktion genom att satsa på fokusbibliotek, ett rum för lärande och integrerad samverkan i skolan. Läsutveckling, medie- och informationskunskap är hörnstenar i satsningen.

Linköpings kommun deltar i utvecklingsprojektet Skolbibliotekarielyftet, som bland annat syftar till att skapa en tydligare definition av vad ett skolbibliotek är och att höja skolbibliotekariens status. Skolbibliotekschefen Catrin Eriksson kan redan se resultat.

– Skolbibliotekarierna leder ofta studiedagar och annan fortbildning och deras kompetens tas allt bättre tillvara. Nu är de på väg att bli en yrkesgrupp som räknas i skolan, säger Catrin Eriksson.

ÅE

Stärkt samarbete

UPPSALA UNIVERSITET och Region Gotland har undertecknat en avsiktsförklaring om samarbete mellan universitetet och regionen.

Bakgrunden till avsiktsförklaringen är samgåendet mellan Högskolan på Gotland och Uppsala universitet som skedde den 1 juli i år när Uppsala universitet – Campus Gotland bildades (se även BBL nr 8/ 2012).

I avsiktsförklaringen nämns flera områden för samarbete och dialog kring bland annat utbildningsutbud, infrastruktur, bibliotek och Östersjöfrågor. Avsiktsförklaringen är ett led i att stärka verksamheten både vid Uppsala universitetet – Campus Gotland samt i regionen, säger Eva Åkesson, rektor på Uppsala universitetet.

Eva Åkesson och Åke Svensson, ordförande för regionstyrelsen vid region Gotland undertecknade avsiktsförklaringen i början av september.

HZ

Årets bästa lättlästa bibliotek

STADSBIBLIOTEKET I Värnamo och skolbiblioteket på Polhemsskolan i Gävle delar i år på priset Bästa lättlästa bibliotek. Priset delas ut för femte året i rad till ett bibliotek som på ett förtjänstfullt sätt lyfter fram den lättlästa litteraturen, tidningar och samhällsinformation.

Skolbiblioteket på Polhemsskolan har ett kontinuerligt samarbete med lärarna på skolan och ambitionen finns att hela tiden utveckla läsningen hos varje elev. Biblioteket tillgodoser de olika elevernas behov, såväl elever som går på de nationella programmen med någon form av läshinder som de elever som går på Individuella programmets språkintroduktion och elever som är inskrivna i särskolan.

Stadsbiblioteket i Värnamo utmärker sig genom att ha en imponerande stor, bred och aktiv verksamhet för en mångfald av målgrupper. LL-arrangemangen på stadsbiblioteket är många och bland aktiviteterna hittar man något både för omsorgen, äldreomsorgen, personer med demens, särskolan, grundskolan, elever och lärare inom sfi och KomVux, invandrare och andra som är intresserade av och behöver lättlästa texter.

– Det är en demokratifråga att även de svagaste läsargrupperna ska få tillgång till litteratur och nyheter, och där har både folk- och skolbiblioteken en mycket viktig roll. Särskilt idag när elever med funktionsnedsättningar eller som har läshinder av andra orsaker oftast går i så kallat vanliga klasser, säger Ann Katrin Agebäck, direktör vid Centrum för lättläst.

Förra årets vinnare, Mjölby bibliotek, använde i år prispengarna (10 000 kr) till att arrangera en Lättläst bokmässan i biblioteket.

ÅE

Biblioteket i Birmingham

NÅGRA MÅNADER försent men dock – i början av september öppnade det nya "monsterbiblioteket i Birmingham". Ett fyrtorn i världsklass och förmodligen ett av de största offentliga biblioteken i Europa.

Man har skapat på höjden och ritat en byggnad i glas och gyllene boxar allt klätt i ett cirkulärt mönster i metall som utgör fasaden.

Byggnadens arkitektur har levererats av de prisbelönta holländska avantgardarkitekterna från arkitektbyrån Mecanoo. De vann den internationella arkitektävlingen 2008 i konkurrens med bland andra det danska arkitektkontoret Schmidt Hammer Lassen Architects.

Med referens till forna klassiska biblioteksbyggnader har man arbetat med att skapa delar i byggnaden som utmärker sig lite extra – till exempel en fantastisk rotunda med långsträckta hyllsektioner, tätt packade med böcker.

En gigantisk rulltrappa förbinder byggnadens alla delar och trots all modern arkitek-

tur, finns även blinkningar bakåt i tiden. Till exempel har ett 1800-talsrum återskapats (från 1882), beläget allra högst upp i biblioteket, för att rymma en av Storbritanniens viktigaste Shakespeare-samlingar: Shakespeare Memorial Library – som nu blir tillgängligt för allmänheten.

Biblioteket är en blandning av folk- och forskningsbibliotek med stora samlingar i arkiv. Dessa kommer inte att placeras i källarutrymmen utan finns tillgängliga högt uppe i byggnaden i det som från utsidan ser ut som en gyllene box.

En stor uteterrass har skapats, The Discovery Terrace, med grönska och sittmöjligheter och där man har lov att ta med bibliotekets böcker ut.

Allra högst upp, med utsikt över hela Birmingham, har man anlagt en "hemlig" trädgård – en trädgård för alla sinnen.

Elsebeth Tank skrev en längre text om Birminghams nya bibliotek i BBL nr 4 2012.

HZ

Hjälp oss att hålla Sverige rent

PlusGiro 90 02 81-7
www.hsr.se

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

BiblioteksGUIDE i mobilen

WAGNER

www.wagnerform.se

Underlag för åtgärder

ÖVERTORNEÅ HAR Sveriges flitigaste låntagare och i Tingsryd bor landets näst flitigaste. När det gäller Sveriges flitigaste biblioteksbesökare så bor de i Åre och sett till län kan man t ex konstatera att barn och vuxna i Västerbottens län besöker sina bibliotek oftare och lånar fler böcker än invånarna i alla andra av Sveriges län. Och så där kan man hålla på. Svensk Biblioteksförerings rapporter med statistik över situationen på landets folkbibliotek är ett eldorado för den som vill bita kalender och jämföra på kors och tvärs. Och de brukar väcka stort intresse medialt både lokalt och regionalt, vilket också årets släpp har gjort.

Det är för åttonde året i rad som Svensk Biblioteksförening publicerar 311 rapporter – en för varje kommun, län och region – med statistik som ger fingervisningar om läget på landets folkbibliotek. Det statistiska materialet i rapporterna anger uppgifter för år 2012 och de fyra föregående åren för att man ska kunna göra jämförelser över tid. För det statistiska underlaget står Kungliga biblioteket, Statens kulturråd och Statistiska centralbyrån.

I det statistiska materialet kan man bland annat, förutom besök, utlån, bokbestånd etc få besked om driftskostnader, personaltäthet och avbestånd och antal nyförvärvade medier per invånare och mycket mer. Både de länsvisa och kommunala rapporterna rymmer, liksom tidigare, även nyckeltal för landets samlade folkbibliotek. Från föreningens sida hoppas man att rapporterna ska stimulera till diskussioner om bibliotekens verksamhet och effekter. Vidare att de kan bidra till att lyfta fram såväl goda exempel som förbättringsområden. Underlaget kan bidra till åtgärder som ger fler tillgång till bibliotekets alla resurser.

Samtliga rapporter finns att hämta från Svensk Biblioteksförerings hemsida.

Låna utan personnummer

FYRA LEDAMÖTER i Kulturnämnden i Stockholm föreslår i en skrivelse att Stockholms stad – i likhet med t ex Malmö och Torslanda – inför ett system som gör det möjligt att få lånekort till stadens bibliotek utan att uppge personnummer eller en adress.

Det är Ann Mari Engel (V), Mårten Andersson (V), Tomas Rudin (S) och Mats Berglund (MP) som står bakom skrivelsen i vilken de bl a skriver så här:

"Våra stadsbibliotek är omistliga centra för demokratin. Stockholm har ett väl utbyggt system av bibliotek som har en mycket stark förankring hos stadens invånare. Dock är biblioteken inte tillgängliga för riktigt alla i Stockholm. För att få lånekort för tillgång till lån av böcker och annan service krävs att man uppger en permanent eller fast adress. Detta utesluter till exempel dem som efter avslag på ansökan om asyl lever som "papperslösa" i staden. Dessa personer som har rätt till skolgång och sjukvård, bör förstås också få möjlighet att låna böcker och använda sig av bibliotekets service.

Vi föreslår att även Stockholms stad inför ett system som innebär att de som lever i staden som papperslösa eller annars saknar fast adress ska få möjlighet att få tillgång till lånekort till våra bibliotek."

Vid Kulturnämndens möte i slutet av augusti presenterades även en skrivelse undertecknat av Engel (V), Rudin (S) samt två ledamöter från (MP) där man föreslår att Stockholms bibliotek bör bli HBT-certifierade och ber Kulturförvaltningen att återkomma med en redogörelse och plan för hur detta kan genomföras i Stockholms stad. I skrivelsen lyfter man bl a fram Sollentuna kommun som nyligen presenterade en satsning på att bli en av landets första kommuner med HBT-certifierade bibliotek.

HZ

HZ

MÅNADENS ELIN

Aktuellt

från Svensk Biblioteksforening

material mailas till se@biblioteksforeningen.org

Röster från medlemmar på IFLA WLIC i Singapore

Lisa Åström.

Anette Mjöberg.

Anette Mjöberg deltog på IFLA WLIC 2013 i Singapore. Anette är också kontaktperson för Svensk Biblioteksforenings nätverk för IFLA. Hon rapporterar från sitt sektionsmöte, *Public Library Section*, att ny ordförande, sekreterare och informatör valdes. Sektionens arbete handlar mycket om att planera seminarier och "mid-meeting". Ett utmanande arbete när hela världen ska samlas:

– Ibland är det oerhört påfrestande att försöka enas om ämnen och föreläsare och att välja föredrag tillsammans med många viljestarka representanter från andra sektioner. I Singapore började vi diskutera möjliga nya samarbetspartners till seminarier för nästa års kongress i Lyon och förmodligen blir det med *Management and Marketing Section*.

Det förslag på seminarium som diskuteras går under namnet *Doing Less with Less: Managing for More*. Anette

avslöjar också att det bestämdes att nästa års "mid-meeting" för sektionen ska hållas i Malmö i februari och Anette är utsedd till att planera och genomföra det. I Singapore arrangerade sektionen ett fullsatt heldagsseminarium om e-bokfrågan vid namn *Exploring an E-book Future* tillsammans med bl.a. sektionen för *Metropolitan Libraries*. Överhuvudtaget var ämnen som e-böcker, Open Access och rätten till fri information högaktuella under mötet. Ett annat välbesökt seminarium var arrangerat av CPDWL där bibliotekschefen i Helsingborg Catharina Isberg föreläste under rubriken *Competence well: communication and personal skill*.

Ta del av Catharina Isbergs reserapport på vår webbplats där hon bland annat skriver om IFLA:s värdegrund och arbete för tryck- och yttrandefrihet:

– Jag hamnade bland annat i en intressant diskussion om övervakning

av bibliotekslokaler och insåg att våra åsikter kraftigt skiljde sig åt.

Lisa Åström sitter i Svensk Biblioteksforenings verksamhetsgrupp för skolbibliotek och IFLA:s skolbibliotekssektion. Hon rapporterar från Singapore att skolbibliotekssektionen har påbörjat en omarbetning av riktlinjerna för skolbibliotek. Arbetet kommer främst att pågå under 2014 och ske i samarbete med bl.a. IASL (International Association for School Libraries). Lisa kommer som invald i sektionen ha möjlighet att påverka innehållet och diskutera i Sverige, inom Svensk Biblioteksforening, tillsammans med KB och i andra sammanhang. De nya riktlinjerna ska även förankras med UNESCO:s mål och andra tillämpliga FN-dokument. Lisa rapporterar också att det fanns ett stort intresse för den svenska skollagen och skrivningen om elevers tillgång till skolbibliotek.

SE

Foto: Steffen Ström

Föreningen vill att SKL agerar för att häva bokstopp

Föreningen fortsätter agera för att möjliggöra för biblioteksanvändarna att ta del av kunskap och information oavsett format. Det blir allt vanligare att låntagare på landets folkbibliotek hindras i sin möjlighet att ta del av litteratur i digital form. Låntagare möts av begränsningar i antalet e-bokslån som de kan göra. Folkbibliotek inför utlåningstak för att minska sina skenande kostnader för e-bokslånen. Under september har Ekerö kommun tillfälligt stoppat sin utlåning. Lennart Lundblad, chef för Ekerö Kultur, har kommenterat situationen i ett pressmeddelande:

– Det är synd att de höga avgifterna som biblioteken har för att kunna låna ut e-böcker begränsar de fantastiska möjligheterna med e-boken.

– Det verkar som att det inte finns någon vilja från det totalt dominerande e-boksförlaget att diskutera den här frågan. Och det kanske inte är så konstigt – det ägs ju av de stora bokförlagen gemensamt och det finns därmed i praktiken ingen konkurrens. Då kan man ju sätta de biblioteksavgifter man önskar. Och därmed begränsas möjligheterna för medborgaren att låna e-böcker på biblioteket. Det är tråkigt eftersom e-boken har potentialen att nå ut till nära nog alla. Lilla Ekerö Bibliotek kan inte påverka den här situationen, vi får leva med effekterna. Men frågan är viktig både för kulturen och demokratin i vårt land, och det är hög tid att den diskuteras på allvar på riksnivå!

Svensk Biblioteksförning har under lång tid varnat för att bibliotekens uppdrag att självständigt bestämma vad som köps in och lånas ut hotas av den nuvarande utlåningsmodellen. Niclas Lindberg kommenterar:

– Det är uppenbart att situationen blir allt mer ohållbar. Nu krävs att ansvariga parter agerar till försvar för såväl medborgarnas rätt till fri information och låntagarnas möjlighet att låna i det format som passar dem bäst, som till försvar för en fungerande e-boksmarknad. En ny affärsmodell kan säkerställa både bibliotekens frihet att oberoende välja ut och köpa in och litteratur oavsett format och upphovsmän-

nens rätt till ersättning för sina verk.

Svensk Biblioteksförning vill att flera aktörer nu tar sitt ansvar och agerar:

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) bör träda in för att utgöra en stark och jämbördig förhandlingspart för kommunerna och folkbiblioteken gentemot bokbranschen. Litteraturutredningen och SKL uttryckte för ett år sedan att SKL kan träda in som samlad avtalspart gentemot förlagen i förhandlingarna om dagens e-boksavtal. Sedan dess har inte mycket hänt. Här finns alla möjligheter att agera nu.

Förlagsbranschen kan redan nu på eget initiativ ge biblioteken rimligare villkor för utlåning av e-böcker. Biblioteken ger förlagen draghjälp genom att introducera den nya tekniken för användarna så att dessa också kan bli konsumenter av e-böcker. Dessutom är biblioteken avancerade skyltfönster för litteratur och författare.

Regeringen bör finansiera och uppdra åt sin biblioteksmyndighet, Kungliga biblioteket (KB), att digitalisera äldre, tryckta böcker – det bokliga kulturarvet, utveckla en nationell bibliotekskatalog som kan tillhandahålla digitalt material, ta fram en teknisk infrastruktur för digitalisering, lagring och arkivering. Initiativ i den riktningen har tagits i Frankrike och Norge. Snart finns möjlighet att sluta avtal om att biblioteken ska kunna ge sina användare fri tillgång till detta digitaliserade material. Regeringen bör påskynda användningen av licenser för folkbiblioteken.

SR Kulturnytt rapporterade i en sändning 1 oktober om föreningens krav att SKL måste agera och bli en gemensam företrädare för folkbiblioteken i Sverige gentemot förlagsbranschen. Till Kulturnytt säger Madeleine Sjöstedt (FP), ordförande för SKL:s kulturberedning:

– Det har hänt ganska mycket. SKL bedriver ett internt arbete kring de här frågorna sedan ett bra tag tillbaka. Vi har många kommuner och om SKL ska ha en linje så måste kommunerna vara med på tåget och det pågår ett undersökningsarbete var kommunerna står,

vad som är de stora problemen i varje kommun.

Sjöstedt svarar också på Kulturnytts fråga i vilken mån hon skulle säga att SKL kommer att hävda bibliotekens rätt att fritt beställa in all form av kunskap och litteratur:

– Det måste ju vara grundförutsättningen, att våra bibliotek ska kunna erbjuda medborgarna hela spektrat av information. Det är ju bibliotekens uppgift, hur man sedan i detalj utformar detta – det är ju det vi måste diskutera med Förläggarföreningen och andra intressenter i detta, men kommunernas ingång måste ju vara att försvara bibliotekens intressen. Vi är ju folkbibliotekens huvudmän.

SE/ME

* Läs mer om hur frågan har uvecklat sig på vår webbplats.

Vi söker ledamot i juryn för Årets mångspråkiga bibliotek

I samband med Botkyrka internationella bokmässan 2011 instiftades ett nytt bibliotekspris. Priset är ett hederspris som delas ut till det bibliotek i Sverige som har utvecklat sitt arbete med mångspråkig biblioteksverksamhet i nya riktningar. I juryn ingår representanter från Bibliotek Botkyrka, Internationella biblioteket, Kungliga biblioteket och Svensk Biblioteksförning. Läs om priset på Botkyrka kommuns webbplats.

Vi söker nu en medlem som vill vara föreningens representant i juryn. En medlem som har erfarenhet av mångspråkigt biblioteksarbete och som gärna är verksam utanför Stockholmsområdet. Ta kontakt med Wiviann Wilhelmsson, ww@biblioteksforeningen.org, Svensk Biblioteksförnings kansli före 15 november.

WW

Oppositionen vill bemanna skolbiblioteken

Knappt hade kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth presenterat regeringens litteraturproposition så svarade Miljöpartiet (MP) med ett eget utspel under Bok & Bibliotek. Fyra miljöpartister med Tina Ehn och språkröret Gustav Fridolin i spetsen skrev på DN Debatt att MP vill satsa 2,4 miljarder på läsning i skolan. Bemannade skolbibliotek och en stärkt lärarkår är två av de viktigaste insatser som kan göras för en ökad läsförståelse, menar partiet.

Svensk Biblioteksförning och Dyslexiförbundet bjöds in att medverka på Gustav Fridolins pressträff. Föreningen välkomnar MP:s tydliga krav på att skärpa skollagen för att kräva bemannade skolbibliotek. Men föreningen kräver även en nationell strategi för att alla bibliotek ska få bättre förutsättningar att genomföra sitt demokratiska uppdrag. Det underströk föreningens kommunikationschef Stefan Engström vid pressträffen under Bok & Bibliotek.

Även Socialdemokraterna passade på att höja den politiska temperaturen i Göteborg. Kulturutskottets ordförande Gunilla Carlsson och utbildningsutskottets ordförande Ibrahim Baylan krävde i en artikel i GT nationell biblioteksstrategi men var inte lika skarpa som MP för att skärpa skollagen:

– Vi föreslår att Kungliga biblioteket får ett uppdrag att ta fram en strategi som ska se till att inga skolhuvudmän bryter mot lagen. Vi vill också betona skolbibliotekariens roll som en central person på varje skola avseende läsförämjande.

SE

Tack till alla deltagare på Bok & Bibliotek!

Föreningens aktiviteter på årets Bok & Bibliotek i Göteborg var välbesökta. I vår monter trängdes många när Johan Persson och Martin Schibbye talade om litteraturens och bibliotekens betydelse. Barbro Bolonassos, Stina Oscarsson, Nick Jones, Internationella biblioteket, Malmö stadsbibliotek och många andra startade spännande samtal tillsammans med journalisten Gabriella Ahlström. Författarna Kristian Lundberg och Beate Grimrud vittnade om betydelsen av allas tillgång till bibliotek. Tillsammans med Stockholms universitet arrangerade vi ett seminarium om vår rapport *Publicera!*. Vid arbetsbordet i montern laddades telefoner och datorer och gnuggistatuer klistrades fast på armar och kinder. Under lördagen ringlade kön lång av alla som ville ha en biblioteksballong fylld med helium. Föreningen slog också ett slag för att vända trenden med sjunkande läsning bland barn och unga. Tillsammans med Läsrörelsen arrangerade vi två seminarier och sponsrade deras stora satsning Plats för barn!

Tack till alla medlemmar och övriga medverkande som deltog för att synliggöra bibliotekens breda och djupa funktion i samhället!

SE

URV efterlyser nya frågeställningar

Utvecklingsrådet för verksamhetsfrågor består av en grupp specialiserade, engagerade och kunniga personer som representerar olika bibliotekstyper, samt små och stora bibliotek i olika delar av Sverige.

Svensk Biblioteksförnings styrelse har inrättat URV för att styrelsen och föreningens institutionella medlemmar ska få råd och vägledning i olika verksamhetsfrågor. Frågeställningarna kan röra frågor om integritet, sekretess, bibliotekens roll gentemot användarna, filtrering m.m. Efter diskussion i rådet med utgångspunkt i normerande biblioteksdokument, såsom IFLA:s och Unescos manifest och IFLA:s etiska regler för bibliotekarier och informationsspecialister, artikel 19 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, bibliotekslagen eller andra relevanta författningar besvaras frågeställningen på hemsidan. Välkommen med din frågeställning!

CFF

Jonas Hassen Khemiri.

Aniarapriset tilldelas 2013 Jonas Hassen Khemiri

Juryns motivering:

"Jonas Hassen Khemiri tilldelas årets Aniarapris för hela sitt författarskap, som inleddes 2003 med romanen Ett öga rött. Redan här framstod författarens idiom, khemiriskan, som fullt utvecklat, en lekfull, fiktionsuppluckrande och metalitterär stil med tydliga rötter i 1900-talets breda europeiska prosamodernism. Khemiri är dock inte bara en språkets Oppfinnar-Jocke, utan tematiserar med ett liknande snille behovet av självuppfinnande, i ett samhälle som blott alltför gärna beslår sina invånare med sådant som etnicitet, klasstillhörighet eller sexualitet. Som i senaste romanen Jag ringer mina bröder från 2012, där kemistudenten Amor definierar sig själv som "ununtirum", ett nyligen upptäckt grundämne, obekräftat men pockande på sin plats i det periodiska systemet."

Juryn har bestått av Petter Lindgren, författare, Göran Schmitz, bibliotekarie och Gunnel Arvidson Nilsson, bibliotekarie och juryordförande.

SE

Föreningen tycker till om regeringens litteraturproposition

Regeringens initiativ för bättre läsförståelse är nödvändiga och positiva. Men betydligt större insatser krävs om fallande resultat ska vändas. Det menar Niclas Lindberg i sina kommentarer till litteraturpropositionen *Läsa för livet*:

– Det är positivt att läsningen hamnar i fokus och att försök görs att vända den negativa utvecklingen med sjunkande läsförståelse. Det är bra att Kulturrådet får i uppdrag att ta initiativ till, samordna och följa upp läsförbättrande insatser av nationellt strategiskt intresse:

– Samtidigt är jag besviken över att regeringen inte går vidare med fler av de förslag som dess egen Litteraturutredning lämnat, som till exempel läsombud i förskolorna. Särskilt allvarligt är att regeringen avstår från att reglera elevers rätt till bemannade skolbibliotek. Nu är det upp till riksdagen att visa handlingskraft.

– Det är bra att regeringen vill ge Kungliga biblioteket i uppdrag att inleda en försöksverksamhet med att förmedla och tillgängliggöra e-böcker via en nationell katalog. Därför är det nu hög tid för SKL att infria förväntningarna som förhandlingspart för folkbiblioteken, säger Niclas Lindberg.

Riksdagens kulturutskott planerar att bereda ärendet den 7 november 2013 och justera sitt betänkande 2013/14:KrU4 *Läsa för livet* den 28 november.

ME

Medmänsklighet är vårt viktigaste vapen.
Sms:a **MED** till **72900** så skänker du 50 kr
till kampen mot världens katastrofer.

90 SVENSK
INSAMLINGS
KOMITÉ I KONTROLL

 RödaKorset

Forskardag om medie- och informationskunnighet

För att människor ska kunna tillvarata sina grundläggande demokratiska rättigheter krävs en förmåga att kritiskt värdera medieinnehåll samt kompetens att hitta och förmedla information. Med informationssamhällets framväxt och de djupgående förändringar som mediekulturen genomgått under de senaste decennierna har betydelsen av dessa kompetenser blivit allt tydligare. Trots att Sverige är ett av världens mest teknikintensiva länder är kunskapen på området ofta bristfällig.

Svensk Biblioteksförerings forskardag den 7 november 2013 handlar om bibliotekens betydelse för medie- och informationskunnighet. Föreläser gör Michael Forsman, Louise Limberg, Olof Sundin och Helena Francke. Dagen avslutas med en paneldebatt tillsammans med företrädare för Statens medieråd och Utbildningsradion. Anmäl dig på föreningens webbplats.

JK

Gilla oss på Facebook!

Följ vad som händer i föreningen och var med och diskutera, gilla Svensk Biblioteksförening.

På Twitter heter vi

@SvBib

och BBL twittrar

nyheter från

@biblioteksbladet.

Kalendarium

Maila info till kalendariet: se@biblioteksforeningen.org
för vidare info se: www.biblioteksforeningen.org

21–22 oktober, Malmö

Folkbiblioteken som kulturhus

Tillsammans med Kultur Skåne anordnar Svensk Biblioteksförening en konferens på temat Folkbiblioteken som kulturhus. Folkbiblioteken breddar sitt uppdrag och blir i allt högre utsträckning arenor för olika former av kulturella aktiviteter. Detta samspelar med grundläggande omvärldsförändringar såsom svenska folkets kulturvanor, teknikutvecklingen, sammansmältning av konsument- och produktionsrollen m.m. Biblioteken blir arenor för kulturdistribution, kulturkonsumtion och kulturproduktion. Att samspela och samverka med lokalsamhället blir allt viktigare. Dessa utvecklingstendenser kommer att belysas under konferensen av bl. a. Jenny Johannisson, kulturpolitisk forskare från Bibliotekshögskolan och Henrik Jochumsen, dansk biblioteksforskare. Ett tiotal bibliotek i Skåne har genomfört projekt för att belysa olika aspekter på kulturhustanken. Dessa bibliotek kommer att vara närvarande med sina erfarenheter. Johanna Rivano Eckerdahl, lektor vid Institutionen för kulturvetenskaper, Lund har studerat en del av dessa projekt och kommer att redovisa sina resultat.

23–24 oktober, Uppsala

Nätverksträff för musikarkiv

Svenska musikbiblioteksföreningen inbjuder till nätverksträff för musikarkiv i Uppsala. I programmet ingår bland annat visningar av musiksamlingarna i Uppsala universitetsbibliotek och Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala. Det blir också presentationer av pågående digitaliseringsprojekt, däribland ett samarbetsprojekt mellan National Centre for Arts and Culture i Gambia, Folkmusikens hus och Svenskt visarkiv. Arrangemanget är kostnadsfritt. Mer information: www.smbf.nu

5 november, 2013, Stockholm

Växtkraft! Nätverksträff för bibliotek som har Äppelhylla

Äppelhyllorna är etablerade på många bibliotek. Men hur utvecklar man arbetet med hyllan? Hur når vi ut till dem som behöver den? Vad finns det för medier som passar? Viktigast av allt är att alla som kommer bidrar med erfarenheterna av arbetet med sin Äppelhylla. Anmälän till Svensk Biblioteksförening info@biblioteksforeningen.org senast 2013–10–18.

7 november, 2013, Stockholm

Forskardag 2013: Biblioteks betydelse för medie- och informationskunnighet

För att människor ska kunna tillvarata sina grundläggande demokratiska rättigheter krävs en förmåga att kritiskt värdera medieinnehåll samt kompetens att hitta och förmedla information. Med informationssamhällets framväxt och de djupgående förändringar som mediekulturen genomgått under de senaste decennierna har betydelsen av dessa kompetenser blivit allt tydligare. Trots att Sverige är ett av världens mest teknikintensiva länder så är kunskapen på området fortfarande ofta bristfällig. Ämnet för den forskardag Svensk Biblioteksförening i år anordnar tillsammans med Statens medieråd och informationskunnighet. Dagen kommer att ta sin avstamp i en diskussion av den inflytelserika definition som lanse-rats av Unesco och behandla vilken betydelse biblioteken kan spela för att stärka de kompetenser som behövs. Kunskapsläget inom forskningsområdet informationskompetens kommer att behandlas under dagen och nya forskningsprojekt på området presenteras. Dagens avslutas med en paneldiskussion om bibliotekens betydelse för medie- och informationskunnighet.

13–15 november, Stockholm

Riksdagskunskap för bibliotekarier

Riksdagsbiblioteket arrangerar i november varje år en mycket uppskattad tredagars kurs i riksdagskunskap. Den vänder sig till dig som är yrkesverksam bibliotekarie och som i ditt arbete behöver veta mer om riksdagen, dokumenten i lagstiftningsprocessen samt om EU. Efter kursens alla föredrag och omfattande övningar kommer du att ha fördjupade kunskaper om riksdagstrycket och om den demokratiska processen i Sverige. Mer information: www.riksdagen.se

28 november, Stockholm

Alla pratar UX – konferens om användarvärde, engagemang och digital arbetsmiljö

En heldag full av inspiration, metoder och verktyg för dig som vill erbjuda tjänster och produkter med högt användarvärde i din verksamhet. Det är just det UX (User Experience) handlar om – olika metoder som stödjer och leder framåt i processerna till att skapa positiva och värdefulla användarupplevelser. Kom och lyssna på engagerade och inspirerande talare som presenterar området. Delta i praktiska och roliga workshops som är utformade för att deltagarna enkelt ska kunna ta med sig metoderna och praktisera dem hemma. UX är ett område som är starkt på frammarsch och fler och fler verksamhetsområden anställer personer med UX-kompetens för att förbättra strategin och arbetet runt användarvärde. Kom och lär dig allt det kan användas till!

Mer information: www.kb.se

29–31 januari, 2014 Barcelona

Library (r)evolution: Promoting sustainable information practices

The 22nd BOBCATSSS Symposium, will take place in Barcelona, Spain, January 29th–31st, 2014.

Mer information: <http://bobcatss2014.hb.se/>

Konsten att profilera ett bibliotek

Lånekortet är en stor möjlighet i det lilla formatet.

Ta vilken idé du vill, vilket motiv som helst, och låt det profilera och skapa uppmärksamhet för ditt bibliotek. Och varför inte lite goodwill för regionen. Bara fantasin sätter gränser.

Vi ordnar original och tryck i alla upplagor, oavsett vilket bibliotekssystem ni jobbar med. Och vi håller reda på nummerserierna för just ditt bibliotek.

RFID-chip? Inga problem.

Hör av dig så pratar mer!

Axiell Direkt 046-270 04 60
jonas.nilsson@axiell.com

Axiell Direkt är en del av Axiell Sverige AB, din totalleverantör av bibliotekssystem och utrustning som direkt krokar i din befintliga teknik för ett användarvänligt och tryggt resultat. Det har du vår garanti på!

AXIELL

Axiell Sverige, www.axiell.se